

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง การประเมินผลนโยบายรถคันแรก ในเขตพื้นที่จังหวัดชลบุรี มีแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะ
2. การประเมินผลนโยบายสาธารณะ
3. ข้อมูลนโยบายรถยนต์คันแรก
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะ

1. ความหมายของนโยบายสาธารณะ

ความหมายของนโยบายสาธารณะนั้น มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายไว้หลายความหมายด้วยกันดังต่อไปนี้

กวี รัชชชน (2541, หน้า 3) กล่าวว่า นโยบายมีความหมาย 2 ลักษณะที่มีความสัมพันธ์กัน ลักษณะที่หนึ่งมีความหมายถึงกิจกรรม (Activities) ส่วนอีกลักษณะหนึ่งจะมีความหมายในฐานะที่เป็นศาสตร์ (Science) ซึ่ง 2 ลักษณะจะมีความสัมพันธ์กัน กล่าวคือ นโยบายสาธารณะในฐานะที่เป็นศาสตร์จะทำการศึกษาจากนโยบายสาธารณะที่เป็นกิจกรรมแล้วนำมาสะสมกันเป็นความรู้หรือเป็นวิชา (Subject) เพื่อประโยชน์ในการศึกษาที่จะได้ทำให้การกำหนดนโยบายในฐานะที่เป็นกิจกรรมบรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

สมบัติ ชำรงธัญวงศ์ (2546, หน้า 2) กล่าวว่า นโยบายสาธารณะจะต้องเป็นกิจกรรมที่กระทำโดยรัฐบาล การตัดสินใจเลือกที่จะกระทำของรัฐบาลต้องคำนึงถึงคุณค่าของสังคมเป็นเกณฑ์โดยมุ่งที่จะตอบสนองความต้องการของประชาชนเป็นหลัก

ถวัลย์ วรเทพพิพิงษ์ (2536, หน้า 2) กล่าวว่า นโยบายสาธารณะเป็นแนวทางปฏิบัติของรัฐบาล มีวัตถุประสงค์แน่นอนอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างแก้ปัญหาในปัจจุบัน ป้องกันปัญหาในอนาคตก่อให้เกิดผลที่พึงปรารถนา

กระมล ทองธรรมชาติ (2538, หน้า 32 อ้างถึงใน กุลชน ธนาพงศธร, 2530, หน้า 58) ได้กล่าวถึง นโยบายว่า คือ แนวทางที่แต่ละประเทศได้เลือกปฏิบัติไปเพื่อให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งที่กำหนดไว้อันเป็นวัตถุประสงค์ที่เชื่อกันว่าถ้าทำได้สำเร็จจะเป็นผลดีต่อประเทศของตน โดยทั่วไปนั้นรัฐบาลของประเทศจะตัดสินใจเลือกปฏิบัตินโยบายที่มี

การเลี้ยงกัญน้อยที่สุดปฏิบัติได้ง่ายที่สุดและเป็นประโยชน์ต่อชาติมากที่สุด

กฤษณ ธนาพงศธร (2530, หน้า 59) ได้แสดงทัศนะของนโยบายว่า ไม่ว่าจะเป็นการพิจารณาให้ความหมายในแง่มุมใดก็ตาม นโยบายของรัฐก็คือ แนวทางกว้าง ๆ ที่รัฐบาลของประเทศหนึ่ง ๆ ได้กำหนดขึ้นเป็นโครงการ แผนการ หรือหมายกำหนดการเอาไว้ล่วงหน้า เพื่อเป็นหนทางชี้้นำให้การปฏิบัติต่าง ๆ ตามมา ทั้งนี้เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ที่ได้วางไว้ตลอดจนเพื่อธำรงรักษาหรือเพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ของชาตินั้น ๆ

ทินพันธ์ นาคะตะ (ม.ป.ป., หน้า 45 อ้างถึงใน วรเดช จันทรศร และณัฐภา วิณิชัยภาค, 2539, หน้า 152) ได้กล่าวไว้ว่า นโยบายของรัฐ หมายถึง สิ่งสำคัญสองประการ ประการแรก คือ แนวทางในการปฏิบัติของรัฐบาล ประการที่สอง คือ โครงการที่สำคัญ ๆ ซึ่งรัฐบาลจะต้องจัดให้มีขึ้น ด้วยการกำหนดเป้าหมายและวิธีปฏิบัติเพื่อให้บรรลุสิ่งดังกล่าว

ปิยะนุช เงินคล้าย (ม.ป.ป., หน้า 6) กล่าวว่า นโยบายสาธารณะ หมายถึง แนวทางหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่รัฐบาลหรือหน่วยงานของรัฐตัดสินใจว่าจะทำหรือไม่ทำ ภายใต้อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบโดยกำหนดเป็นหลักการ แผนงานหรือโครงการ เพื่อก่อประโยชน์แก่สังคมและส่วนรวม

ทศพร ศิริสัมพันธ์ (2546, หน้า 3) ได้สรุปว่า นโยบายสาธารณะ คือ นโยบายที่ถูกกำหนดขึ้นโดยรัฐบาล ซึ่งอาจจะเป็นองค์กรหรือตัวบุคคลที่มีอำนาจหน้าที่โดยตรงตามกฎหมายภายใต้ระบบการเมืองนั้น ๆ ทั้งนี้ นโยบายสาธารณะจะครอบคลุมตั้งแต่สิ่งที่รัฐบาลตั้งใจว่าจะกระทำหรือไม่กระทำ การตัดสินใจของรัฐบาลในการแบ่งสรรทรัพยากรหรือคุณค่าต่าง ๆ ในสังคม กิจกรรมหรือการกระทำต่าง ๆ ของรัฐบาล รวมถึงถึงผลผลิตและผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจริง อันเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นติดตามมาจากการดำเนินงานของรัฐบาล

รุ่งเรือง สุขาภิรมย์ (2543, หน้า 16) ได้สรุปความหมายของนโยบายสาธารณะว่าเป็นนโยบายที่กำหนดขึ้นโดยองค์กรหรือตัวบุคคลที่มีอำนาจหน้าที่ของรัฐ ซึ่งมีลักษณะสำคัญ 3 ประการ คือ (1) แสดงถึงแนวทางการดำเนินงานที่รัฐตั้งใจ (2) เป็นการกำหนดขึ้นล่วงหน้า (3) เป็นการนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์

สุกษัย ยาวะประภาส (2533, หน้า 1) ได้กล่าวว่า กิจกรรมทุกประเภทไม่ว่าจะเป็นระดับใดในหน่วยงานใด ล้วนมีกำเนิดมาจากความคิดอันเป็นกรอบนำทางว่าควรจะทำอะไร เมื่อใด ที่ไหน โดยใคร และอย่างไร หากปราศจากทิศทางที่แน่นอนชัดเจนในการดำเนินกิจกรรมของรัฐบาล ความคิดหรือเจตนาที่เกิดขึ้นก่อนเช่นเดียวกัน จากนั้นค่อย ๆ พัฒนาชัดเจนขึ้น กลายเป็นกรอบกำหนดทิศทางและแนวทางการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของรัฐบาล ซึ่งในความหมายกว้าง ๆ คือ นโยบายของรัฐบาลหรือนโยบายสาธารณะ (Public Policy) นั่นเอง

สร้อยตระกูล (ติวานนท์) อรรถมานะ (2543, หน้า 144) ได้กล่าวว่า นโยบายสาธารณะของภาครัฐบาลและนโยบายสาธารณะของหน่วยงานเอกชนที่มีได้แสวงหากำไร และมีได้สังกัดในภาครัฐบาล โดยนำมาผสมผสานกันอันมีรัฐบาลเป็นแกนนำในการกำหนดนโยบายสาธารณะอย่างครอบคลุม ซึ่งมีการบ่งถึงแนวทางในการปฏิบัติงานหรือโครงการ โดยมีการกำหนดเป้าหมาย (และ/ หรือปัญหาในสังคม) และวิธีการเพื่อให้บรรลุผล ทั้งนี้เพื่อรัฐจะได้จัดสรรคุณค่าต่าง ๆ ให้แก่สังคมโดยรวม ในขณะที่เดียวกันองค์การที่มีได้แสวงหากำไรและมีได้สังกัดกับรัฐบาลก็จะได้ช่วยรัฐบาลปฏิบัติงานเพื่อสาธารณประโยชน์ด้วยดังนั้นจึงสรุปได้ว่า นโยบายสาธารณะเป็นแนวทางปฏิบัติของรัฐบาล มีวัตถุประสงค์แน่นอน อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง เพื่อแก้ปัญหาในปัจจุบัน เพื่อป้องกันปัญหาในอนาคตหรือเพื่อก่อให้เกิดผลที่พึงปรารถนา ตลอดจนรัฐบาลมีความจริงใจที่จะให้นำไปปฏิบัติ และผลจากการนำไปปฏิบัติแล้วอาจจะประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวก็ได้

ความหมายนโยบายสาธารณะของ พิทยา บวรวัฒนา (2529) และศุภชัย ยาวะประภาส (2533)

นโยบายสาธารณะเป็นวิชาที่พยายามศึกษาว่ารัฐบาลเลือกทำ และไม่ทำอะไร เพราะเหตุใด รัฐบาลมีแนวทางปฏิบัติอย่างไร และการกระทำของรัฐบาลก่อให้เกิดผลอะไรบ้าง กล่าวอีกนัยหนึ่ง การศึกษานโยบายสาธารณะเป็นไปเพื่อทราบเหตุและผลของนโยบาย เหตุของนโยบาย มีอะไรบ้าง ปัจจัยอะไรบ้างเป็นตัวกำหนดนโยบาย ผลของนโยบายสาธารณะมีอะไรบ้าง นโยบายของรัฐบาลสามารถแก้ไขบรรเทาปัญหาในสังคมมากน้อยแค่ไหนอย่างไร (พิทยา บวรวัฒนา, 2529)

นโยบายสาธารณะ หมายถึง กิจกรรมทุกประเภทไม่ว่าจะเป็นระดับใด ในหน่วยงานใด ล้วนมีกำเนิดมาจากความคิดอันเป็นกรอบนำทางว่า ควรจะทำอะไร ที่ไหน และอย่างไร หากปราศจากความคิดที่ชัดเจน การกระทำที่ตามมาคงปราศจากทิศทางที่แน่นอน ชัดเจน ในการดำเนินกิจการของรัฐบาล ความคิด หรือเจตนาธรรม ก็เกิดขึ้นก่อน เช่นเดียวกัน จากนั้นค่อย ๆ พัฒนาชัดเจนขึ้น กลายเป็นกรอบกำหนดทิศทาง และแนวดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของรัฐบาล ซึ่งในความหมายกว้าง ๆ ก็คือ นโยบายของรัฐบาล หรือนโยบายสาธารณะนั่นเอง (ศุภชัย ยาวะประภาส, 2533)

จากคำนิยามหรือความหมายดังกล่าวข้างต้น สามารถผนวกรวมเอาแนวคิดของนักวิชาการทั้งหมดเข้าด้วยกัน พอสรุปได้ว่านโยบายสาธารณะ หมายถึง แนวทางปฏิบัติอย่างกว้าง ๆ ที่รัฐบาลประกาศหรือตัดสินใจเลือกที่จะกระทำ หรือไม่กระทำอันจะเป็น เครื่องชี้แนวทางปฏิบัติที่จะทำให้บรรลุผลงานตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ทั้งนี้โดยคำนึงถึงการสนองตอบความต้องการของประชาชนโดยส่วนรวมเป็นหลัก

2. ความสำคัญของนโยบายสาธารณะ

2.1 ฝ่ายรัฐบาล ถ้านโยบายที่รัฐบาลกำหนดขึ้นสอดคล้องตามความต้องการของประชาชนจะทำให้รัฐบาลได้รับความศรัทธาเชื่อถือและเป็นที่ยอมรับชมชอบ

2.2 ฝ่ายข้าราชการ ถ้านโยบายเป็นรูปธรรม/เฉพาะเจาะจงปฏิบัติได้และวัดได้ก็จะช่วยให้ข้าราชการ/ ผู้นำนโยบายไปปฏิบัติมีความเข้าใจในแนวทางการดำเนินงาน และเป้าหมาย/ วัตถุประสงค์ได้ง่าย และสอดคล้องตรงกัน อันจะส่งผลให้นโยบายนั้นบรรลุสัมฤทธิ์ผลที่ต้องการได้

2.3 ฝ่ายประชาชน นโยบายของพรรคการเมืองทำให้ประชาชนสามารถตัดสินใจเลือกผู้สมัคร/ พรรคการเมืองที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งได้ง่ายและสะดวกมากขึ้น

3. องค์ประกอบของนโยบาย

แอนเดอร์สัน (Anderson, 1994) กล่าวว่า องค์ประกอบของนโยบายสาธารณะมีดังนี้ ประเด็นที่ 1 นโยบายเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการกระทำที่มีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ชัดเจน มากกว่าการกระทำโดยบังเอิญหรือไม่ตั้งใจ

ประเด็นที่ 2 นโยบายประกอบด้วยชุดหรือแบบแผนการกระทำที่ต่อเนื่องกัน โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ มากไปกว่าการตัดสินใจเฉพาะเรื่อง และการตัดสินใจที่แยกจากกัน

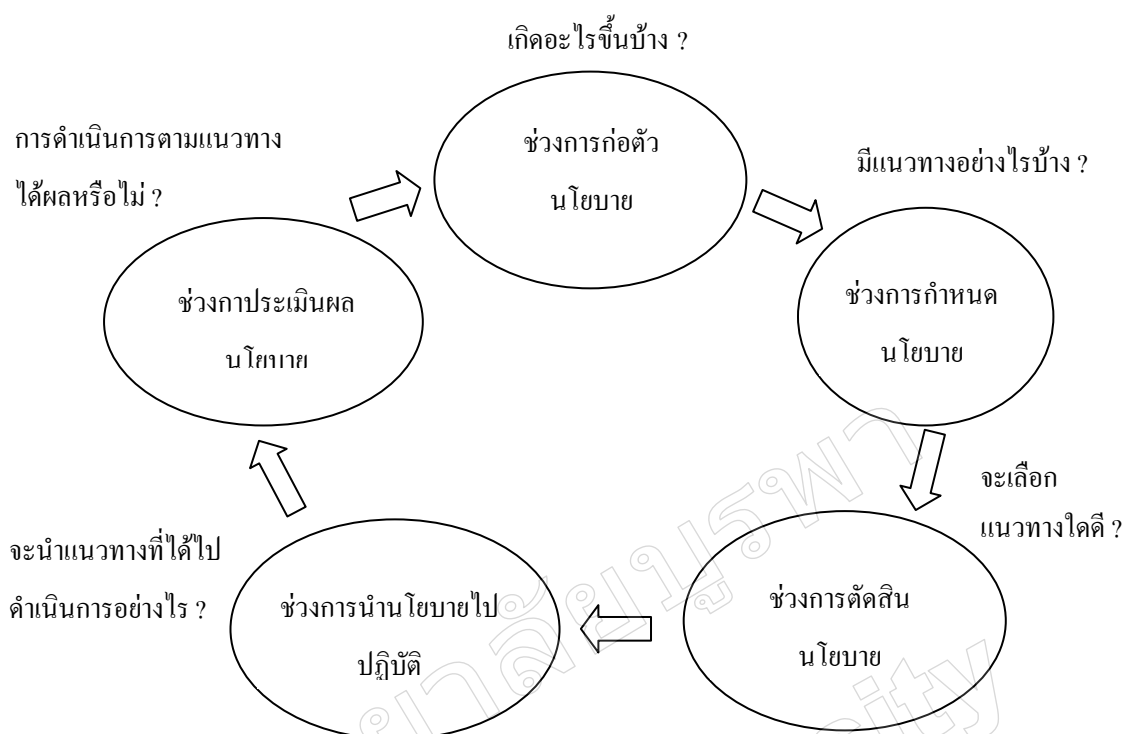
ประเด็นที่ 3 นโยบายสาธารณะเกิดขึ้นเพื่อตอบสนองข้อเรียกร้องในเชิงนโยบาย หรือการเรียกร้องของผู้ขอให้มีการกระทำหรือควั่นการกระทำในเรื่องใด ๆ ที่เกี่ยวกับสาธารณะ

ประเด็นที่ 4 นโยบายเกี่ยวข้องกับสิ่งที่รัฐบาลกระทำจริง ๆ ไม่เป็นเพียงสิ่งที่ตั้งใจจะทำ หรือพูดว่ากำลังจะทำ

ประเด็นที่ 5 นโยบายสาธารณะอาจเป็นได้ทั้งในเชิงบวกหรือเชิงลบ

ประเด็นที่ 6 นโยบายสาธารณะจะต้องอยู่บนพื้นฐานของกฎหมายหรืออำนาจที่ชอบธรรม

4. วงจรนโยบายสาธารณะ (Public Policy Process/ Public Policy Cycle) ประกอบด้วยขั้นตอนดังต่อไปนี้

ภาพที่ 3 วงจรนโยบายสาธารณะ

4.1 การก่อตัวนโยบาย (Policy Formation) เป็นขั้นตอนแรกของกระบวนการนโยบาย เริ่มต้นด้วยการวิเคราะห์ลักษณะสภาพของปัญหาสาธารณะว่าปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นปัญหาอะไร เกิดขึ้นกับคนกลุ่มใด มีผลกระทบต่อสังคมอย่างไร จนเกิดเป็น Public Issue/ Public Problem

Public Issue หมายถึง สิ่งที่เป็นประเด็นถกเถียงกันของสังคม แต่ยังไม่เป็นประเด็นปัญหา

Public Problem หมายถึง สิ่งที่เป็นปัญหาของสังคม

การระบุปัญหาที่ชัดเจน เป็นพื้นฐานในการกำหนดวัตถุประสงค์ เพื่อแก้ปัญหา ให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา

การก่อตัวนโยบายสาธารณะ จึงเริ่มต้นสถานการณ์ที่เกิดนโยบาย (Public Issue/ Public Problem) ตระหนัก และระบุปัญหา กลับกรองปัญหา จัดระเบียบวาระนโยบาย กำหนดวัตถุประสงค์โดยปัญหาสาธารณะจะกลายเป็นประเด็นเชิงนโยบายหรือเข้าสู่วาระ และได้รับความสนใจจากผู้กำหนดนโยบายสาธารณะ ต้องมีคุณลักษณะ ดังนี้

4.1.1 เกิดขึ้นตามธรรมชาติ หรือ ความรุนแรงทางการเมือง เช่น ปัญหาน้ำท่วมภัยแล้ง เป็นต้น

4.1.2 มีการแตกตัวและขยายวงกว้างออกไป เช่น ปัญหาความเป็นเมือง เป็นต้น

4.1.3 มีความกระเทือนต่อความรู้สึกและเป็นที่น่าสนใจของสื่อมวลชนทั่วไป เช่น ปัญหาอาชญากรรม แรงงานเด็ก เป็นต้น

4.1.4 มีผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม เช่น ปัญหามลภาวะเป็นพิษ เป็นต้น

4.1.5 มีลักษณะท้าทายต่ออำนาจและความชอบธรรมของรัฐ เช่น ปัญหาการแบ่งแยกดินแดน เป็นต้น

4.1.6 เป็นเรื่องร่วมสมัย เช่น ปัญหาการจราจร ปัญหาโรคเอดส์ เป็นต้น

เมื่อทราบลักษณะปัญหา นโยบายที่ชัดเจนแล้ว จะต้องกำหนดวัตถุประสงค์ในการแก้ไขปัญหาให้ชัดเจน โดยการกำหนดวัตถุประสงค์ของนโยบาย สามารถทำให้ทราบถึงลำดับความสำคัญของนโยบายที่จะต้องทำ และการเลือกใช้นโยบายให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการ นอกจากนี้วัตถุประสงค์ยังเป็นปัจจัยกำหนดทิศทางของทางเลือกนโยบายที่จะนำไปปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จ และเป็นเกณฑ์ในการประเมินผลสำเร็จของนโยบายว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้มากน้อยเพียงใด

4.2 การกำหนดนโยบาย (Policy Formulation) เป็นขั้นตอนที่ 2 ของกระบวนการนโยบาย ซึ่งการกำหนดนโยบายถือได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้น ซึ่งจะก่อให้เกิดพฤติกรรมการเมืองและการบริหารอื่น ๆ ตามมา การกำหนดนโยบายสาธารณะในปัจจุบันมิใช่เป็นภารกิจผูกขาดที่เป็นของรัฐโดยเฉพาะ

ผู้มีบทบาทในการกำหนดนโยบายสาธารณะ ประกอบด้วย ฝ่ายบริหาร ฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายตุลาการ และองค์กรอิสระต่าง ๆ

การกำหนดนโยบาย ต้องศึกษาในเรื่องของตัวแสดงในกระบวนการนโยบายสาธารณะ (Actors) และตัวแบบเพื่อการวิเคราะห์นโยบายสาธารณะ (Model) ดังนี้

ตัวแสดง เป็นองค์ประกอบที่สำคัญ โดยตัวแสดงในนโยบายสาธารณะสามารถแบ่งได้ดังนี้คือ

4.2.1 ตัวแสดงในภาครัฐ

4.2.2 ตัวแสดงในภาคสังคม

4.2.3 ตัวแสดงในระบบระหว่างประเทศ

4.3 การตัดสินใจนโยบาย (Policy Decision) หมายถึง การเลือกวิถีทางหรือแนวนโยบายที่เหมาะสมที่สุด ซึ่งสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้ตามต้องการ อาจรวมถึงนโยบายเทคนิคและกลยุทธ์ต่าง ๆ ที่สามารถแก้ไขปัญหาได้เป็นอย่างดี หลักจริยธรรมหรือคุณธรรมมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อค่านิยมที่เป็นรากฐานสำคัญในการเลือกนโยบาย รูปแบบการตัดสินใจนโยบาย อาจพิจารณาได้จากลักษณะดังต่อไปนี้

4.3.1 การต่อรอง (Bargaining) ในกระบวนการตัดสินใจ การต่อรองเป็นกระบวนการทางการเมืองที่สำคัญ ซึ่งบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ซึ่งอยู่ในตำแหน่งที่มีอำนาจ ทำการเจรจาเพื่อปรับเป้าหมายที่ไม่สอดคล้องกันให้เป็นที่ยอมรับร่วมกัน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการยอมรับในการนำนโยบายไปปฏิบัติ กล่าวโดยสรุป การต่อรองหมายถึง การเจรจาต่อรอง (Negotiation) การให้และการรับ (Give-and-take) และการประนีประนอม (Compromise) การต่อรองอาจกระทำโดยเปิดเผย (Explicit) หรือบอกเป็นนัย (Implicit) ถ้าเป็นการกระทำโดยเปิดเผย หัวหน้ากลุ่มหรือผู้บริหารจะกล่าวถึงข้อตกลง (Agreement) อย่างชัดเจนเพื่อป้องกันความเข้าใจที่ผิดพลาด อย่างไรก็ตามมีการต่อรองบ่อยครั้งที่มีได้กระทำอย่างชัดเจนและตรงไปตรงมา ทำให้ข้อตกลงมีลักษณะคลุมเครือ ในกรณีเช่นนี้มักใช้วลีประเภท “การสนับสนุนในอนาคต” (Future Support) หรือ “มีแนวโน้มที่จะเห็นด้วย” (Favorable Disposition) หรือ “ความร่วมมือในอนาคต” (Future Cooperation) เป็นต้น โดยทั่วไปการต่อรองอาจจำแนกได้ 3 ประการ คือ

ประการแรก การต่อรองทางลับ (Logrolling) เป็นวิธีการต่อรองเพื่อขอรับการสนับสนุนจากผู้ที่เกี่ยวข้อง หรือมีความสนใจเพียงเล็กน้อยต่อประเด็นนโยบายของผู้เสนอ ซึ่งโดยปกติจะเป็นการแลกเปลี่ยนการสนับสนุนซึ่งกันและกัน และไม่เป็นที่เปิดเผยชัดเจน (Implicit) หรือเป็นการกระทำในทางลับ

ประการที่สอง การให้รางวัล (Side Payment) เป็นการต่อรองที่มีข้อตกลงว่าจะให้รางวัล (Rewards) แก่ผู้ให้การสนับสนุน (Prospective Supporters) ที่มีได้เกี่ยวข้องโดยตรงกับการตัดสินใจ แต่อาจมีบทบาทในการผลักดันให้ผู้ตัดสินใจเห็นคล้อยตาม อาทิเช่น การให้งบประมาณสนับสนุนพิเศษแก่กลุ่มผลประโยชน์ที่มีบทบาทในการสนับสนุนผู้ตัดสินใจนโยบาย และเป็นกลุ่มที่ผู้ตัดสินใจนโยบายให้ความสำคัญหรือให้ความสำคัญ เป็นต้น

ประการที่สาม การประนีประนอม (Compromise) เป็นการต่อรองอย่างเปิดเผย โดยเน้นที่เรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ (Single Issue) และเกี่ยวข้องกับคำถามว่า “มากกว่าหรือน้อยกว่า” หรือการได้ครั้งหนึ่งดีกว่าไม่ได้อะไรเลย การประนีประนอมจะก่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนความแตกต่าง โดยยกเลิกข้อแตกต่างบางประการเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อตกลง ซึ่งตรงกันข้ามกับการต่อรองทางลับที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงข้อเสนอนโยบายแต่อย่างใด

4.3.2 การโน้มน้าว (Persuasion) คือ ความพยายามที่จะทำให้กลุ่มการเมืองอื่นเชื่อมั่นในความถูกต้องต่อข้อเสนอ นโยบายของตนหรือเชื่อมั่นในฐานะตำแหน่งของคนที่จะเป็นเสมือนหลักประกันต่อผู้สนับสนุน และทำให้ผู้สนับสนุนยอมรับ (Adopt) ข้อเสนอด้วยความเต็มใจ ซึ่งตรงกันข้ามกับการต่อรอง (Bargaining) เพราะการโน้มน้าวเป็นการแสวงหาการสนับสนุน

โดยปราศจากการปรับเปลี่ยนข้อเสนอ ของตน ทั้งนี้โดยใช้ข้อเท็จจริง ข้อมูลประจักษ์และเหตุผล เป็นเครื่องมือในการเจรจา อย่างไรก็ตาม ความสำเร็จของการโน้มน้าว นอกจากจะขึ้นอยู่กับ ข้อเท็จจริง ข้อมูลประจักษ์ และเหตุผลต่าง ๆ แล้ว ยังขึ้นอยู่กับศิลป์ (Art) ภาวะผู้นำ (Leadership) รวมทั้งความน่าเชื่อถือของผู้เจรจาโน้มน้าวอีกด้วย ดังนั้น การโน้มน้าวจึงมิใช่เป็นสิ่งที่จะทำให้สำเร็จ ได้โดยง่าย แต่เป็นรูปแบบที่เกิดขึ้นเสมอในกระบวนการทางการเมือง เพื่อแสวงหา การสนับสนุนการตัดสินใจนโยบายให้ประสบความสำเร็จ

4.3.3 คำสั่ง (Command) เป็นลักษณะของการแสวงหาการสนับสนุนประการหนึ่ง คำสั่งเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ตามลำดับชั้น (Hierarchy) ระหว่างผู้บังคับบัญชากับผู้ใต้บังคับบัญชา คำสั่งเป็นการแสดงถึงการใช้อำนาจของผู้ที่มีตำแหน่งสูงกว่า เพื่อตัดสินใจ ในเรื่องต่าง ๆ ที่มีผลต่อผู้ใต้บังคับบัญชา โดยอาจใช้การให้รางวัลและการลงโทษเป็นเครื่องมือ ในการสั่งการให้ได้ผล เพื่อให้ผู้รับคำสั่งตัดสินใจตามที่ตนต้องการ อาทิเช่น การที่หัวหน้าพรรค การเมืองสั่งให้สมาชิกพรรคสนับสนุนการตัดสินใจของตนโดยมี เงื่อนไขว่าจะให้การสนับสนุน ในการดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือให้การสนับสนุนด้านการเงินในการสมัครรับเลือกตั้ง คราวต่อไปหรือการที่นายกรัฐมนตรี สั่งการให้รัฐมนตรีสนับสนุนการตัดสินใจนโยบายของตน หากรัฐมนตรีคนใดไม่ปฏิบัติตาม นายกรัฐมนตรีอาจขู่ว่าจะปลดออกจากตำแหน่ง เป็นต้น ดังนั้น การใช้คำสั่งจึงเป็นรูปแบบสำคัญรูปแบบหนึ่งของการตัดสินใจนโยบาย

4.4 การนำนโยบายไปปฏิบัติ (Policy Implementation) หมายถึง การเลือกวิถีทางหรือ แนวนโยบายที่เหมาะสมที่สุด ซึ่งสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้ตามต้องการ ซึ่งหลักจริยธรรม หรือคุณธรรมมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อค่านิยมที่เป็นรากฐานสำคัญในการเลือกนโยบายการพิจารณา ทางเลือกนโยบาย

4.4.1 ประสิทธิภาพ Effectiveness ความสามารถในการบรรลุเป้าหมาย ของทางเลือก

4.4.2 ประสิทธิภาพ Efficiency ความสามารถในการผลิตผลผลิต โดยเปรียบเทียบกับ จากต้นทุน

4.4.3 ความพอเพียง Adequacy ความสามารถในการดำเนินการให้บรรลุ เป้าหมายภายใต้เงื่อนไขของทรัพยากรที่มีอยู่

4.4.4 ความเป็นธรรม Equity การกระจายตัวของผลการดำเนินการตามนโยบาย ต่อประชาชนในสังคมทฤษฎีความเป็นธรรมในนโยบาย/ ความหมายนโยบายสาธารณะที่ดี

4.4.5 การตอบสนอง Responsiveness ความสามารถในการเติมเต็มความต้องการ ของประชาชนกลุ่มต่าง ๆ

4.4.6 ความเหมาะสม Appropriateness การพิจารณาเชิงคุณค่าและความเป็นไปได้ ในทางปฏิบัติ

4.5 การประเมินผลนโยบาย (Policy Evaluation) เพื่อให้ทราบผลว่าการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติเป็นไปตามเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์หรือไม่ ในกรณีที่ไม่เป็นไปตามเป้าหมาย จะได้มีการปรับแผน/ แผนงาน/ โครงการ ให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์มากขึ้นเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้รู้ว่า แผน/ แผนงาน/ โครงการนั้นควรจะดำเนินการต่อไปหรือยุติจุดมุ่งหมายของการประเมินผลโครงการมักจะมี คำถามอยู่ตลอดเวลาว่า ประเมินผลเพื่ออะไร - หรือ - ประเมินผลไปทำไม ปฏิบัติงานตามโครงการแล้วไม่มีการประเมินผลไม่ได้หรือ ตอบได้เลยว่าการบริหารแนวใหม่หรือการบริหารในระบบเปิด (Open System) นั่นถือว่าการประเมินผลเป็นขั้นตอนที่สำคัญมากซึ่งจุดมุ่งหมายของการประเมิน ผลโครงการมีดังนี้

4.5.1 เพื่อสนับสนุนหรือยกเลิก การประเมินผลจะเป็นเครื่องมือช่วยตัดสินใจว่าจะยกเลิกโครงการหรือสนับสนุนให้มีการขยายผลต่อไป โดยเฉพาะการมีโครงการใหม่ ๆ ยังมีได้จัดทำในรูปของโครงการทดลองซึ่งมีโอกาสจะผิดพลาดหรือล้มเหลวได้ง่าย ความล้มเหลวของโครงการจึงมิใช่ความล้มเหลวของผู้บริหารเสมอไปดังนั้นถ้าเรา ประเมินผลแล้วโครงการนั้นสำเร็จตามที่กำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายไว้ก็ควรดำเนินการต่อไป แต่ถ้าประเมินผลแล้วโครงการนั้นมีปัญหาหรือมีผลกระทบเชิงลบมากกว่า เราก็ควรยกเลิกไป

4.5.2 เพื่อทราบถึงความก้าวหน้าของการปฏิบัติงานตามโครงการว่าเป็นไปตามที่กำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายหรือกฎเกณฑ์ หรือมาตรฐานที่กำหนดไว้เพียงใดกลุ่มนโยบายสาธารณะ

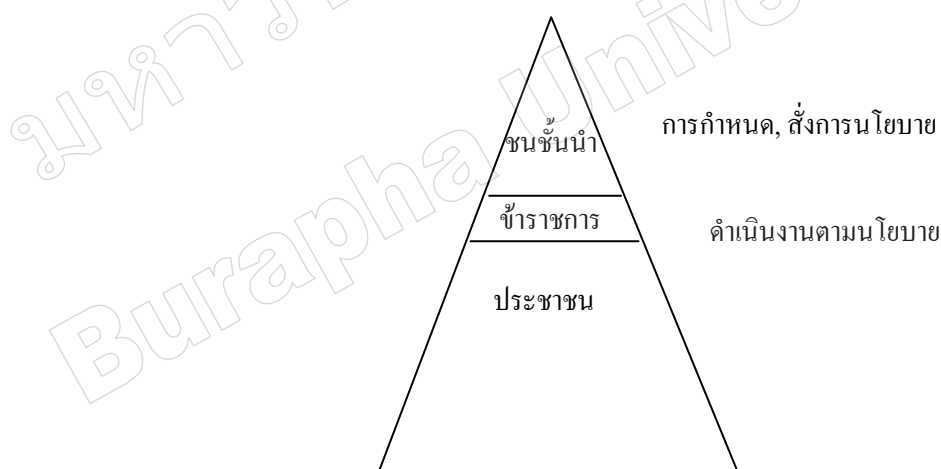
4.5.3 เพื่อปรับปรุงงาน ถ้าเรานำโครงการไปปฏิบัติแล้ว พบว่าบางโครงการไม่ได้เสียทั้งหมด แต่ก็ไม่บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ทุกข้อ เราควรนำโครงการนั้นมาปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น โดยพิจารณาว่าโครงการนั้นบกพร่องในเรื่องใด เช่น ขาดความร่วมมือของประชาชน ขัดต่อค่านิยมของประชาชน ขาดการประชาสัมพันธ์หรือสมรรถนะขององค์กรที่รับผิดชอบต่ำ เมื่อเราทราบผลของการประเมินผล เราก็จะได้ปรับปรุงแก้ไขให้ตรงประเด็น

4.5.4 เพื่อศึกษาทางเลือก โดยปกติในการนำโครงการไปปฏิบัตินั้น ผู้บริหารโครงการจะพยายามแสวงหาทางเลือกที่ดีที่สุด จากทางเลือกอย่างน้อย 2 ทางเลือก ดังนั้นการประเมินผลจะเป็นการเปรียบเทียบทางเลือกก่อนที่จะตัดสินใจเลือกทาง เลือกใดปฏิบัติ ทั้งนี้ เพื่อลดความเสี่ยงให้น้อยลง

4.5.5 เพื่อขยายผล ในการนำโครงการไปปฏิบัติ ถ้าเราไม่มีการติดตาม และประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เราอาจจะไม่ทราบถึงความสำเร็จของโครงการ แต่ถ้าเราประเมินผล โครงการเป็นระยะ สม่ำเสมอ ผลปรากฏว่าโครงการนั้นบรรลุผลสำเร็จตามที่กำหนดวัตถุประสงค์ เราก็ควรจะขยายผลโครงการนั้นต่อไป แต่การขยายผลนั้นมิได้หมายความว่า จะขยายไปได้ทุกพื้นที่ การขยายผลต้องคำนึงถึงมิติของประชากร เวลา สถานที่ สถานการณ์ต่าง ๆ ปลูกพืชเมืองหนาว จะประสบความสำเร็จดีในพื้นที่ภาคเหนือ แต่ถ้าขยายผลไปยังภูมิภาคอื่นอาจจะไม่ได้ผลดีเสมอไป เพราะต้องคำนึงถึงลักษณะภูมิประเทศ ภูมิอากาศ เชื้อชาติ ค่านิยม ฯลฯ ดังนั้นสิ่งที่ต้องคำนึงถึงคือ สิ่งที่น่าไปในพื้นที่หนึ่งอาจได้ผลดี แต่นำไปขยายผลในพื้นที่หนึ่งอาจไม่ได้ผลหรือสิ่งที่เคยทำ ได้ผลดีในช่วงเวลาหนึ่ง อาจจะไม่ได้อีกในช่วงเวลาหนึ่ง

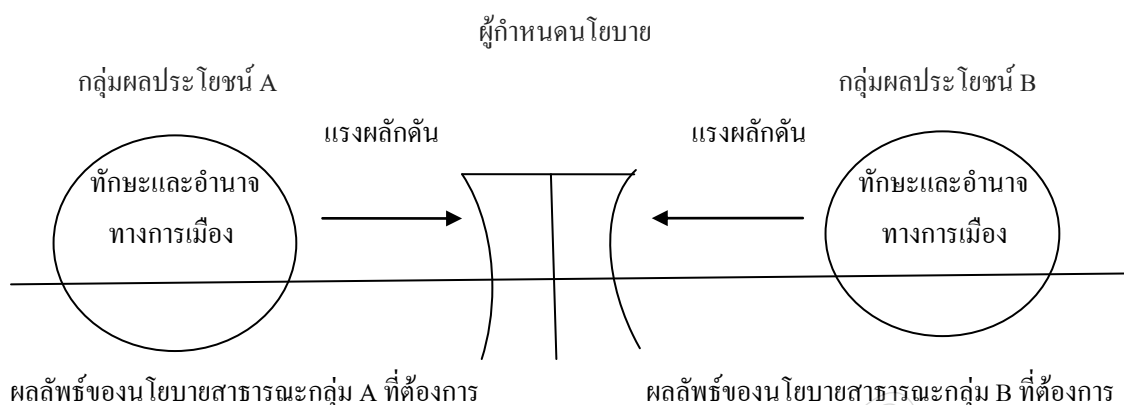
5. ตัวแบบนโยบายสาธารณะ

5.1 ตัวแบบชนชั้นนำ (Elite Model) ให้ความสำคัญกับบทบาทหรืออิทธิพลของ ชนชั้นหรือชนชั้นปกครองที่มีอำนาจการตัดสินใจ นโยบายสาธารณะอย่างเด็ดขาด ชนชั้นปกครอง จะยึดถือความพึงพอใจหรือค่านิยมของตนเองเป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจนโยบาย โดยประชาชน ไม่มีอำนาจในการกำหนดนโยบาย ซึ่งแสดงให้เห็นดังแผนภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 4 ตัวแบบชนชั้นนำ

5.2 ตัวแบบดุลยภาพระหว่างกลุ่ม (Group Equilibrium Model) ผู้กำหนดนโยบาย จะถูกพิจารณาว่าเป็นผู้ที่ตอบสนองต่อความกดดันของกลุ่ม ได้แก่ การต่อรอง (Bargaining) การประนีประนอม (Compromising) ระหว่างความต้องการที่แตกต่างกันระหว่างกลุ่มอิทธิพล และผลประโยชน์นักการเมืองจะพยายามที่จะก่อให้เกิดการรวมกลุ่มเสียงข้างมากเพื่อ ให้การประนีประนอมประสบความสำเร็จโดยง่าย ซึ่งแสดงให้เห็นดังแผนภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 5 ตัวแบบดุลยภาพระหว่างกลุ่ม

ตัวอย่างนโยบายได้แก่

พระราชบัญญัติอ้อยและน้ำตาลทราย พ.ศ. 2527

พระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ พ.ศ. 2518

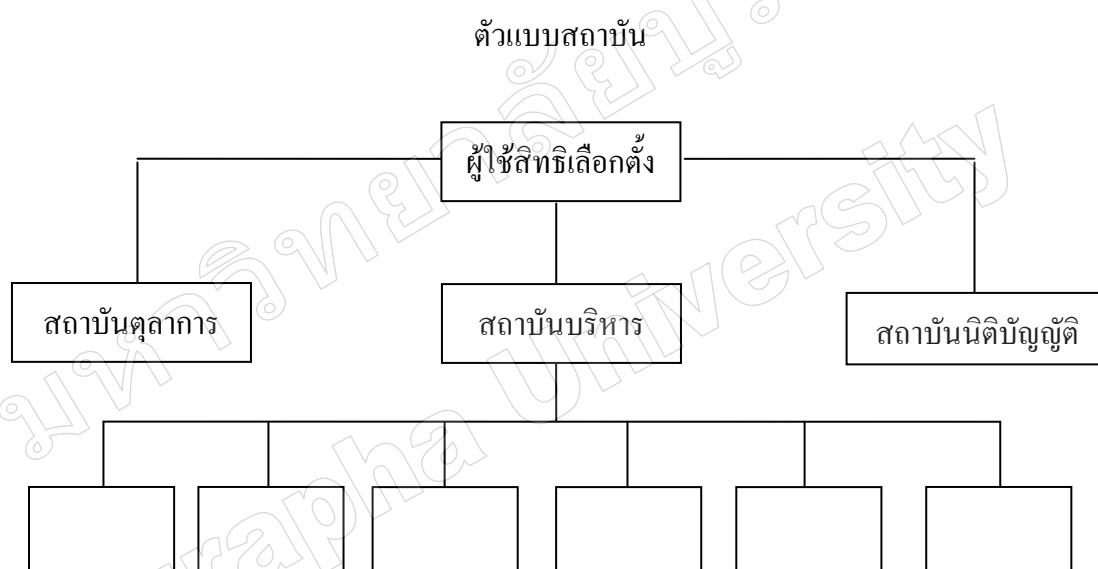
5.3 ตัวแบบสถาบัน (Institutional Model) ฐานคิดที่สำคัญคือ นโยบายสาธารณะเป็นผลผลิตของสถาบันการเมือง ซึ่งได้แก่ สถาบันนิติบัญญัติ สถาบันบริหาร สถาบันตุลาการ สถาบันการปกครองท้องถิ่น และสถาบันพรรคการเมืองซึ่งนโยบายจะไม่มีผลเป็นนโยบายสาธารณะ จนกว่านโยบายนั้นจะได้รับความเห็นชอบ ถูกนำไปปฏิบัติ และใช้บังคับโดยสถาบันราชการที่รับผิดชอบ สถาบันทางการเมืองมีบทบาทในการกำหนดแบบแผน โครงสร้าง พฤติกรรมของปัจเจกบุคคล และกลุ่มบุคคล และแบบแผนดังกล่าวจะดำรงอยู่อย่างมั่นคง โครงสร้างของสถาบันการเมือง การจัดระเบียบในสถาบัน และขั้นตอนการดำเนินการต่าง ๆ ของสถาบันทางการเมือง จะมีผลต่อเนื่องต่อการกำหนดนโยบายและเนื้อหาของนโยบายสาธารณะ การกำหนดนโยบายของสถาบันต่าง ๆ นั้น ทุกสถาบันจะมีกรอบการปฏิบัติของตนเอง ดังนั้นในการวิเคราะห์นโยบายจึงต้องให้ความสนใจต่อกระบวนการในการกำหนดนโยบาย กฎ ระเบียบของแต่ละสถาบันด้วย

สถาบันราชการมีบทบาทในการกำหนดคุณลักษณะของนโยบายสาธารณะ 3 ประการ

- 5.3.1 สถาบันราชการเป็นผู้รับรองความชอบธรรมของนโยบาย
- 5.3.2 นโยบายสาธารณะมีลักษณะของความครอบคลุมทั้งสังคม
- 5.3.3 รัฐบาลเท่านั้นที่ เป็นผู้ผูกขาดอำนาจการบังคับใช้ในสังคม

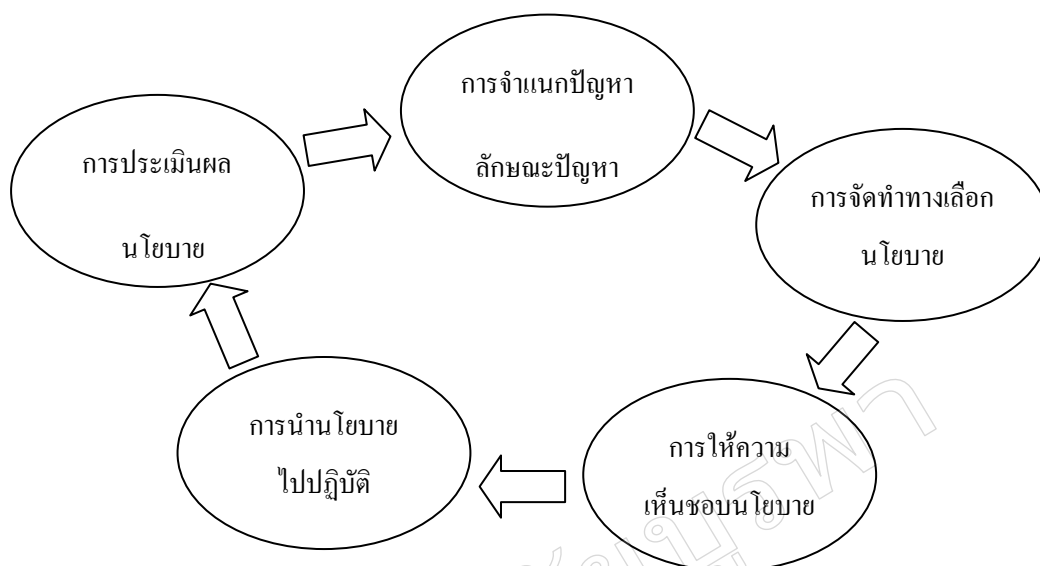
ตัวอย่างนโยบายที่เป็นผลผลิตของสถาบันบริหาร ได้แก่

1. นโยบายการปรับลดบทบาทของรัฐจากการเป็นผู้ดำเนินการมาเป็นผู้วางกฎเกณฑ์กำกับ ดูแล
2. นโยบายการปฏิรูประบบราชการ
3. นโยบายการกระจายอำนาจการปกครองสู่ท้องถิ่น
4. นโยบายการเงินการคลัง
5. นโยบายส่งเสริมอุตสาหกรรม
6. นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยว

ภาพที่ 6 ตัวแบบสถาบัน

5.4 ตัวแบบกระบวนการ (Process Model) นโยบายเป็นผลลัพธ์ของกิจกรรมทางการเมืองโดยถือว่า กระบวนการและพฤติกรรมทางการเมือง คือ ศูนย์กลางของการศึกษานโยบาย นโยบายสาธารณะส่วนใหญ่ถูกกำหนดและนำไปปฏิบัติภายใต้กรอบความคิดตัวแบบกระบวนการทั้งสิ้น แต่จะมีความครอบคลุมแค่ไหนนั้น ขึ้นอยู่กับระดับการพัฒนาของสังคม

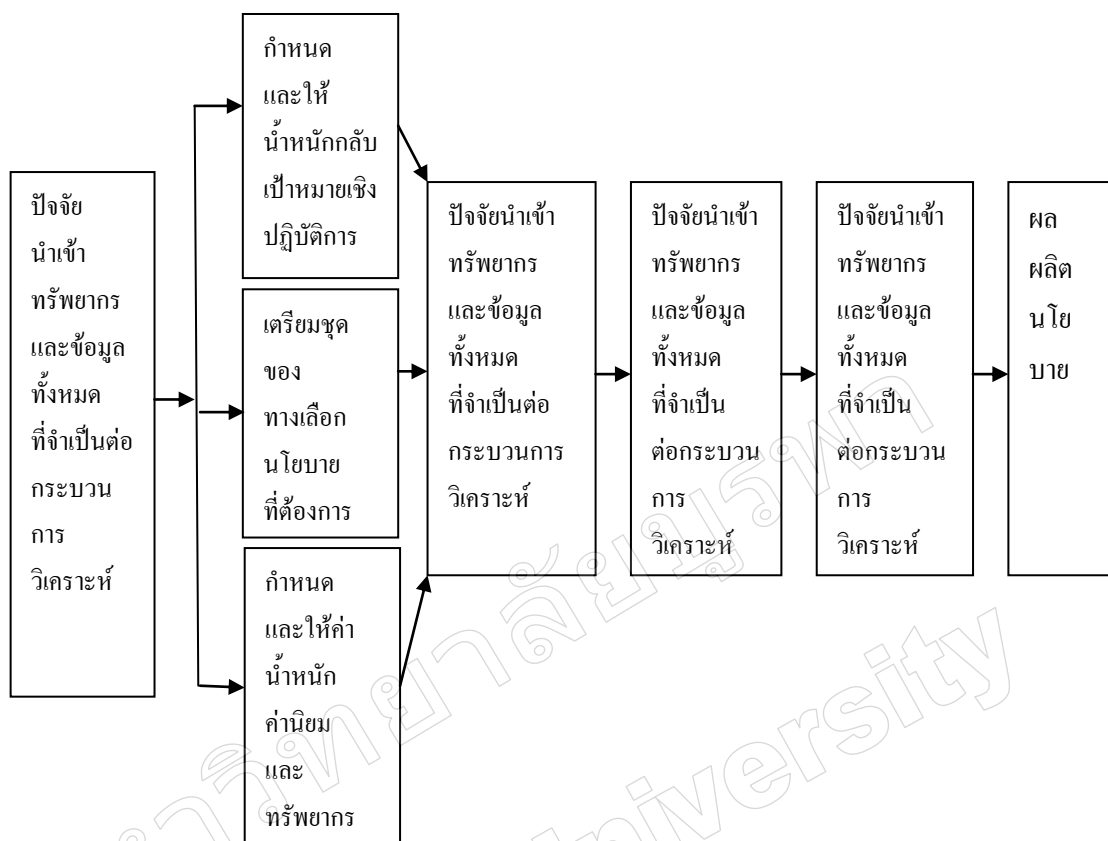

ภาพที่ 7 ตัวแบบกระบวนการ

5.5 ตัวแบบหลักเหตุผล (Rational Model)

ตัวแบบเหตุผล คือ ตัวแบบในการวิเคราะห์นโยบายสาธารณะในฐานะที่เป็นผลประโยชน์สูงสุดทางสังคม ดังนั้นรัฐบาลควรยกเลิกหรือ หลีกเลี่ยงการใช้เงินนโยบายที่มีต้นทุนหรือค่าใช้จ่ายสูงกว่าค่าตอบแทน ภายใต้กรอบความคิดของตัวแบบหลักเหตุผล นโยบายสาธารณะจะมีลักษณะของหลักการเหตุผลก็ต่อเมื่อความแตกต่างระหว่างคุณค่าที่บรรลุและคุณค่าที่ต้องเสียไป มีค่าเป็นบวก และมีค่ามากกว่าทางเลือกนโยบายอื่น ในการเลือกนโยบายโดยยึดหลักเหตุผล ผู้กำหนดนโยบายจะต้องพิจารณาปัจจัยดังต่อไปนี้

- 5.5.1 จะต้องเข้าใจคุณค่าที่พึงปรารถนาของสังคมทั้งหมด
- 5.5.2 จะต้องเข้าใจทางเลือกนโยบายที่เป็นไปได้ทั้งหมด
- 5.5.3 เข้าใจผลลัพธ์ทั้งหมดของทางเลือกนโยบายแต่ละทางเลือก
- 5.5.4 สามารถคำนวณสัดส่วนระหว่างผลประโยชน์และต้นทุนของทางเลือกนโยบายแต่ละทางเลือกได้
- 5.5.5 ผู้ตัดสินใจนโยบายจะต้องพิจารณาเลือกทางเลือกนโยบายที่มีประสิทธิภาพสูงสุด

ภาพที่ 8 ตัวแบบหลักเหตุผล

การประเมินผลนโยบายสาธารณะ

“การประเมินผลนโยบายสาธารณะ” (Public Policy Evaluation) หรือ “การวิจัยประเมินผล” (Evaluation Research) หรือ “การประเมินผลโครงการ” (Program Evaluation) เป็นเรื่องเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน กล่าวคือ เป็นวิจัยประยุกต์มุ่งกระทำเพื่อนแก้ปัญหาสังคม โดยมีแรงผลักดันมาจากประชาชนผู้เสียภาษีต้องการทราบว่างบประมาณที่ใช้ไปตามนโยบายและแผนนั้นบรรลุผลมากน้อยเพียงใดและมีปัญหาอะไรที่จะต้องแก้ไขปรับปรุงบ้าง ขณะเดียวกันทางวิชาการถือว่าเป็นการใช้วิทยาศาสตร์เพื่อค้นหาความจริงตามปรัชญานิยม (Positivism) (Fischer, 1982, p. 313)

ในแง่ของความหมายนั้น การประเมินผลนโยบายสาธารณะหรือการวิจัยประเมินผลมีความหมายหลายอย่าง ขึ้นอยู่กับจุดเน้นที่นักวิชาการต้องการเน้นตัวอย่างความหมายที่นักวิชาการได้ให้ไว้ดังต่อไปนี้ (เรื่องวิทย์ เกษสุวรรณ, 2555, หน้า 4)

ครอนบาค (Cronbach, 1963, p. 672) นิยามว่า การประเมินผลเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลและใช้ข้อมูลเพื่อตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการ

ไวส์ (Weiss, 1972, p. 4) อธิบายว่า เป้าประสงค์ของการวิจัยประเมินผล คือ การวัดผล
กระทบของโครงการต่ออุดมการณ์ที่กำหนดไว้ เพื่อเป็นแนวทางที่มีประโยชน์ต่อการตัดสินใจ
เกี่ยวกับโครงการและการปรับปรุงโครงการที่ตามมา

มอเรล (Morell, 1979, p. 1) อธิบายว่า การประเมินผลโครงการได้กลายเป็นรูปแบบหนึ่ง
ของวิจัยทางสังคมศาสตร์ซึ่งแตกต่างจากรูปแบบการวิจัยที่มีมาก่อนอย่างเห็นได้ชัดตรงที่มี
สมรรถนะอันเป็นลักษณะเฉพาะที่มุ่งแก้ปัญหาสังคม

รูทแมน (Rutman, 1984, p. 10) นิยามว่า การประเมินผลโครงการเป็นการใช้วิธีการ
ทางวิทยาศาสตร์วัดผลจากการนำนโยบายไปปฏิบัติและวัดผลลัพธ์ของโครงการ เพื่อเป้าประสงค์
ในการตัดสินใจ

แพตตัน (Patton, 1986, p. 14) นิยามว่า การประเมินผลโครงการเป็นการเก็บรวบรวม
ข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรม ลักษณะและผลลัพธ์ของโครงการอย่างเป็นระบบ เพื่อใช้ประโยชน์โดยใช้
บุคคลที่เจาะจง เพื่อลดความไม่แน่นอน ปรับปรุงประสิทธิผล และการตัดสินใจเกี่ยวกับสิ่งที่
โครงการกำลังทำและมีผลกระทบ

บิงแฮม และเฟลลิงเกอร์ (Bingham & Felbinger, 1989, p. 3) นิยามว่า การประเมินผล
โครงการของหน่วยงานหรือนโยบายของฝ่ายนิติบัญญัติ คือการใช้วิธีการอย่างเป็นวิทยาศาสตร์
เพื่อประมาณค่าความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติและผลลัพธ์ของโครงการหรือนโยบาย
ที่เกิดขึ้นเพื่อเป้าประสงค์ในการตัดสินใจ

รอยซี และฟรีแมน (Rossi & Freeman, 1993, p. 3) นิยามว่า การวิจัยประเมินผล
เป็นการประยุกต์วิธีการวิจัยทางสังคมอย่างเป็นระบบ เพื่อประเมินกรอบแนวคิด การออกแบบ
การนำนโยบายไปปฏิบัติและประโยชน์ของแผนการแทรกแซงทางสังคมหรืออีกนัยหนึ่งเป็นกรณี
ที่นักประเมินผลใช้ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมเพื่อใช้ดุลพินิจตัดสินใจและปรับปรุงวิธีการดำเนิน
นโยบายและโครงการที่ให้บริการ ตั้งแต่ขั้นตอนขั้นแรกสุดของโครงการ ได้แก่ การนิยาม
และออกแบบโครงการไปจนกระทั่งถึงขั้นการพัฒนาและนำโครงการไปปฏิบัติ

รอยส์ ไทเออร์ แพ็คเจ็ต และโลแกน (Royse, Thyer, Padgett, & Logan, 2001, p. 11)
นิยามว่า การประเมินผลโครงการเป็นการวิจัยประยุกต์ที่ใช้ในส่วนของกระบวนการจัดการ
ซึ่งกระทำเพื่อช่วยคนตัดสินใจทางการบริการเกี่ยวกับแผนการให้บริการ ต่างจากการวิจัยที่เน้น
การสร้างทฤษฎี เพราะการวิจัยที่สร้างทฤษฎีมุ่งเน้นการสร้างทฤษฎี แต่การประเมินผลโครงการ
เป็นการตรวจสอบให้บริการเพื่อเหตุผลในทางปฏิบัติ ผู้ตัดสินใจอาจต้องการรู้ว่าโครงการบรรลุ
วัตถุประสงค์หรือไม่ มีคุณค่าพอที่จะได้รับงบประมาณในปีต่อไปหรือไม่

ฟิตซ์แพตทริก แซนด์เดอร์ และเวิร์เทิน (Fitzpatrick, Sanders, & Worthen, 2004, p. 5) นิยามว่า การประเมินผลเป็นการบ่งชี้ สร้างความกระจ่าง และประยุกต์ใช้ในเกณฑ์ที่สามารถอธิบายได้ เพื่อกำหนดคุณค่าของสิ่งที่ประเมิน

คณะกรรมการร่วมว่าด้วยมาตรฐานสำหรับการประเมินผลทางการศึกษา (The Joint Committee for Education Evaluation, 2003 cited in Stufflebeam & Shinkfield, 2007, p. 9) นิยามว่าการประเมินผลเป็นการประเมินค่าหรือตัดสินความดีแก่สิ่งหนึ่ง

จากความต่าง ๆ ที่กล่าวมาทั้งหมดสรุปได้ว่า การประเมินผลนโยบายสาธารณะเป็นการศึกษาหาข้อมูลผลลัพธ์ของนโยบายที่ได้กระทำไปว่ามีผลดีหรือผลเสียอย่างบ้างแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขนโยบายถ้าเกิดผลดีควรกระทำต่อและถ้าเกิดผลเสียมากกว่าผลดีรัฐบาลควรจะยุตินโยบายหรือไม่

ความสำคัญของการประเมินนโยบายสาธารณะ

สาเหตุที่หน่วยงานภาครัฐการต้องมีการประเมินผลนโยบาย ทั้งก่อนดำเนินการ ระหว่างการดำเนินการ และหลังการดำเนินการ เนื่องจากต้องมีการติดตาม ตรวจสอบอยู่เสมอว่านโยบายหรือแผนงาน และโครงการต่าง ๆ ซึ่งเป็นส่วนประกอบของนโยบายสาธารณะนั้น ได้มีการปฏิบัติอย่างถูกต้องหรือไม่ เพียงใด มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการดำเนินงานเพียงใด มีปัญหา และอุปสรรคหรือข้อบกพร่องเกิดขึ้นหรือไม่อย่างไร มีการเบี่ยงเบนไปจากนโยบายที่กำหนดไว้ตั้งแต่ต้นหรือไม่ ถ้ามีเบี่ยงเบนเพราะเหตุใดจะได้หาทางแก้ไขปรับปรุงกระบวนการปฏิบัติในโครงการให้มีความเหมาะสมต่อไป เพราะนโยบายบางอย่างเหมาะสมสำหรับสถานการณ์และสภาพแวดล้อมหนึ่ง แต่เมื่อสถานการณ์เปลี่ยนแปลงไปนโยบายนั้นอาจนำไปใช้ไม่บรรลุผลสำเร็จได้ นโยบายสาธารณะจึงต้องมีการปรับปรุงให้เหมาะสมกับเหตุการณ์ดังกล่าวด้วยการประเมินผลนโยบายสาธารณะจึงมีความสำคัญและมีความจำเป็นยิ่ง เพราะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องหรือมีผลต่อประชาชนทั้งประเทศหรือเป็นผลต่อส่วนร่วมของชาติ

เนื่องจากการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติมันจะเกี่ยวข้องกับหน่วยงานและบุคคลหลาย ๆ ฝ่าย ทั้งหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบนโยบายนั้น โดยตรง หน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น มหาวิทยาลัย องค์กรเอกชน รวมทั้งประชาชนที่เกี่ยวข้องกับนโยบายนั้น ที่ผ่านมามักจะพบว่าทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมิได้ให้ความสำคัญกับการประเมินผลนโยบายสาธารณะเท่าที่ควร เช่น ไม่ค่อยสนับสนุนให้มีการประเมินผลโครงการอย่างเป็นระบบ หรือมีการประเมินผลโครงการแต่เป็นการประเมินผลที่ขาดความแม่นยำ และเชื่อถือได้ ทั้งนี้เพราะการประเมินผลจะเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่จะวัดความสำเร็จหรือความล้มเหลวของนโยบาย สมรรถนะของหน่วยงานที่ปฏิบัติ ตลอดจนประสิทธิภาพและประสิทธิผลของนโยบายต่าง ๆ ด้วย หน่วยงานบางหน่วยงานจึงไม่มี

การประเมินผลนโยบายสาธารณะอย่างจริงจัง ความคิดเช่นนี้เป็นความคิดที่ไม่ถูกต้องซึ่งผู้บริหารจะต้องเปลี่ยนค่านิยมและแนวคิดเสียใหม่ โดยชี้ให้ผู้ปฏิบัติงานเห็นความสำคัญของการประเมินผล เพราะถ้ามีการประเมินผลนโยบายอย่างถูกต้องเป็นระบบ และนำผลการประเมินนั้นมาใช้ อย่างจริงจังย่อมทำให้เกิดประโยชน์หลายประการ โดยเฉพาะจะทำให้ทราบผลของการปฏิบัติ ตามนโยบายนั้นว่าบรรลุวัตถุประสงค์เพียงใด มีข้อผิดพลาดใดบ้าง อะไรเป็นปัญหาและอุปสรรค ของการนำนโยบายไปปฏิบัติ เพื่อนำผลการประเมิน ไปปรับปรุงแก้ไขนโยบายให้เหมาะสมต่อไป หรือถ้าประเมินผลแล้วปรากฏว่าล้มเหลวเกิดผลกระทบทางลบมาก ก็อาจตัดสินใจยุตินโยบายนั้น ได้หรือถ้านโยบายนั้นยังเกิดผลดีต่อส่วนรวมก็จะดำเนินการต่อไปอีกเรื่อย ๆ และขยายผลไป หลาย ๆ พื้นที่ จึงมีคำกล่าวที่ว่า “ถ้าไม่มีการประเมินผล ย่อมเหมือนพายเรือในอ่าง เราจะไม่รู้ ความก้าวหน้าหรือข้อบกพร่อง ก็เหมือนกับสิ่งที่เราคิดหรือวางแผนไว้แล้วนำไปปฏิบัติ แต่เราทิ้ง ไม่สนใจการประเมิน” “การประเมินผล” จึงเปรียบเสมือนการหาใครสักคนเอากระจกมาส่องให้เรา ได้ดูหน้าตัวเอง ถ้ากระจกมีคุณภาพดีก็จะออกมาชัดเจนดี ถ้ากระจกไม่ดีภาพก็จะออกมาไม่ชัดเจน นั่นคือการประเมินผลที่ดีจะต้องมีวิธีการประเมินผลที่แม่นยำ (Validity) และเชื่อถือได้ (Reliability) ตลอดจนต้องเป็นที่ยอมรับ

ลักษณะของการประเมินผลนโยบายสาธารณะ

อนุสรณ์ ธรรมใจ (2548) ได้กล่าวไว้ในหนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ เมื่อวันศุกร์ที่ 16 ธันวาคม พ.ศ. 2548 ว่า การบริหารประเทศเพื่อให้บรรลุเป้าหมายประโยชน์สูงสุดต่อประเทศ และประชาชนจำเป็นต้องมีนโยบายสาธารณะที่ดี และกระบวนการจัดการนโยบายต้องมี ประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติ นโยบายที่ดี นโยบายที่ดีน่าจะเกิดจากการมีส่วนร่วม ของทุกภาคส่วนมากที่สุด เป็นแนวทางในการจัดสรรแบ่งปันทรัพยากรที่มีอยู่ในสังคมระหว่าง กลุ่มผลประโยชน์ และประชาชนอย่างเป็นธรรม มีประสิทธิภาพ และยึดถือคุณธรรม ในการดำเนินการนโยบายที่ดีจะต้องเปิดกว้างให้ตอบรับและตอบสนองต่อความคิด และข้อเสนอแนะดี ๆ ได้อย่างไม่มีข้อจำกัด

อัจฉรา รัศยุติธรรม (2548) ได้กล่าวถึง นโยบายสาธารณะที่พึงปรารถนาว่า ควรมี การพัฒนาการมีส่วนร่วม ของชุมชนท้องถิ่นซึ่งเป็นผู้ได้รับผลกระทบจากนโยบายต่าง ๆ โดยตรง แต่ปัจจุบันพวกเขามีสิทธิมีส่วนร่วมแค่รับฟังการชี้แจง โครงการหรือให้ข้อมูลบางประการเท่านั้น แต่ไม่เคยที่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจว่าควรจะมีโครงการนั้น ๆ เกิดขึ้นหรือไม่ นี่เอง เป็นที่มาของการต่อต้าน คัดค้าน และประท้วงกันอย่างขนานใหญ่ ไม่ว่าจะเป็นโครงการสร้างเขื่อน โครงการโรงไฟฟ้า และโครงการพัฒนาอะไรต่อมิอะไร จนบางครั้งรุนแรงถึงกับมีการล้มเวที ประชาพิจารณ์ ซึ่งถูกอ้างว่าเป็นเวทีเพื่อรับฟังความคิดเห็น แต่ชาวบ้านในท้องถิ่นไม่ยอมรับว่า

นั่นคือ กระบวนการมีส่วนร่วมที่แท้จริงจากความเห็นที่กล่าวมา ประกอบกับความเห็นของผู้เขียนเอง จึงคิดว่าลักษณะของนโยบายสาธารณะที่ดีควรมีลักษณะดังนี้

1. ไม่ขัดแย้งต่อรัฐธรรมนูญที่ใช้ปกครองประเทศ
2. ไม่บั่นทอนความมั่นคงและผลประโยชน์ของชาติ ไม่ว่าจะโดยทางตรงและทางอ้อม
3. กระบวนการจัดทำนโยบายต้องมีประสิทธิภาพ มีกระบวนการศึกษาปัญหาต่าง ๆ อย่างมีระบบ ค้นหาสาเหตุที่แท้จริง และหาหนทางแก้ไขที่ดีที่สุด แล้วจึงนำมาออกเป็นนโยบาย
4. นโยบายสาธารณะที่ดี ควรจะเกิดจากการมีส่วนร่วมของประชาชน หน่วยงาน และองค์กร ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วน
5. นโยบายสาธารณะนั้นทำให้ประชาชนในประเทศมีความผาสุก และสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสมานฉันท์ ไม่ก่อให้เกิดการแตกแยกความสามัคคีของประชาชน
6. วัตถุประสงค์ของนโยบายสาธารณะนั้น ต้องยึดถือผลประโยชน์ของประชาชนจำนวนมาก มิใช่การเพื่อประโยชน์เฉพาะบุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง

ตัวแบบการประเมินผลนโยบาย

การพัฒนาตัวแบบประเมินผลมีประวัติจากการถูกประณามว่าเป็นการตรวจสอบที่ขาดความแน่นอน นักวิชาการจึงพยายามหาทางควบคุมอัตวิสัย (Subjectivity) และอคติ (Bias) โดยกำหนดตัวแบบเพื่อพัฒนาระเบียบวิธีวิจัยการประเมินผลที่ทำให้เกิดความตรงประเด็น (Valid) และเชื่อถือได้ (Reliable) ตัวแบบแต่ละกลุ่มมีนักคิดและผู้สนับสนุน ดังนั้นการศึกษาตัวแบบจึงเป็นประโยชน์ต่อการพิจารณาทางด้านระเบียบวิธี (Methodology) อันเป็นคำแนะนำเบื้องต้นสำหรับการเลือกระเบียบวิธีที่เหมาะสมตามนโยบายหรือโครงการ และความเห็นของนักประเมินผลแต่ละคน

เวดิง (Vedung, 2008, pp. 35-91) แบ่งตัวแบบการประเมินผลไว้ 10 ตัวแบบดังนี้

1. ตัวแบบการบรรลุจุดมุ่งหมาย

ลักษณะสำคัญของตัวแบบการบรรลุจุดมุ่งหมาย ตัวแบบการบรรลุจุดมุ่งหมาย (Goal-attainment Model) เป็นตัวแบบที่มีรากฐานมาจากการวิจัยประเมินผลของไทเลอร์ (Tyler) เมื่อปี ค.ศ. 1932 ภายใต้ชื่อโครงการ “การศึกษาแปดปี” (Eight Year Study) ซึ่งถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการประเมินผลโครงการสมัยใหม่ (Alkin, 2004, p. 17)

การประเมินผลการบรรลุจุดมุ่งหมายเป็นตัวอย่างที่ง่ายที่สุดและชัดเจนที่สุด การดำเนินการแบ่งออกเป็น 3 ขั้น ได้แก่ (Guba & Lincoln, 1981, p. 4)

1.1 ระบุจุดมุ่งหมายโครงการแยกความหมายที่แท้จริงออกมา จัดลำดับจุดมุ่งหมาย และเปลี่ยนจุดมุ่งหมายไปเป็นวัตถุประสงค์ที่สามารถวัดได้

1.2 พิจารณาว่าจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ล่วงหน้ามีความเป็นไปได้มากน้อยแค่ไหนในทางปฏิบัติ

1.3 ระบุให้ชัดว่าโครงการบรรลุหรือไม่บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่เป็นจริง

2. ตัวแบบการประเมินผลที่เป็นอิสระจากจุดมุ่งหมาย

ตัวแบบการประเมินผลที่เป็นอิสระจากจุดมุ่งหมาย (Goal-free Evaluation Model)

เป็นแนวคิดของสกริเวน (Scriven) ปี ค.ศ. 1972 ซึ่งเสนอว่านักประเมินผลควรยกเลิกการอาศัยจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์เป็นแนวทางในการประเมินผล (Guba & Lincoln, 1981, p. 16) เนื่องจากการใช้จุดมุ่งหมายเป็นเกณฑ์การตัดสินคุณค่าของนโยบายมีความยุ่งยาก เพราะยากที่จะระบุได้ว่าอะไรคือจุดมุ่งหมายที่แท้จริง และจุดมุ่งหมายใดสำคัญกว่ากัน ความสำคัญในการตีค่าของสกริเวน คือ เขากำหนดว่านักประเมินผลต้องเป็นผู้ใช้ดุลพินิจระบุคุณค่าของโครงการว่าดีหรือไม่ดี ซึ่งต้องสังเคราะห์ผลลัพธ์ต่าง ๆ ของ โครงการออกมาเป็นประโยชน์ที่แสดงคุณค่าเพียงประโยชน์เดียวโดยดูว่าโครงการสามารถสนองต่อความต้องการของผู้รับบริการได้มากน้อยเพียงใด (Alkin, 2004, 33 - 34) แบ่งออกเป็น 2 ชั้น ได้แก่ (Doctors & Wokutch, 1980, p. 3)

1. ชั้นแรก ประเมินผลความต้องการของประชากรเป้าหมาย (Need Assessment for the Target Population)

2. ชั้นที่สอง นักประเมินผลวิเคราะห์ผลลัพธ์ของโครงการและเปรียบเทียบกับความต้องการของประชากรเป้าหมาย

3. ตัวแบบการประเมินผลแบบรวบยอด

ตัวแบบการประเมินผลแบบรวบยอด (Comprehensive Evaluation Model) หมายถึง การประเมินผลที่ครอบคลุมองค์ประกอบทุกส่วนของระบบ ตัวแบบนี้มีรากฐานมาจากเหตุผลว่าการประเมินผลควรขยายออกจากตัวแบบการบรรลุจุดมุ่งหมาย เพราะตัวแบบการบรรลุจุดมุ่งหมายมีขอบเขตที่แคบเกินไป อย่างน้อยที่สุดต้องรวมถึงการประเมินผลการนำนโยบายไปปฏิบัติ และการวางแผนด้วย การประเมินผลแบบรวบยอดจึงเป็นการประเมินส่วนที่อยู่นอกเหนือจากผลิตและผลลัพธ์ เช่น การประเมินผลการนำนโยบายไปปฏิบัติและผลย้อนกลับ (Feedback) สำหรับตัวแบบการประเมินผลรวบยอดที่สำคัญ คือ ตัวแบบรูปปลั๊กอิน (Countenance Model) ของ สเตก (Stake) ซึ่งแบ่งการประเมินออกเป็น 3 ชั้น ได้แก่ การประเมินผลที่มาก่อน (Antecedent) การประเมินผลกระบวนการแลกเปลี่ยน (Transaction) และการประเมินผลลัพธ์ (Outcome)

ตัวแบบการประเมินผลแบบรวบยอดที่สำคัญอีกแบบหนึ่ง ได้แก่ ตัวแบบ CIPP (Context-Input-Process-Product Model) ของ สตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) ตัวแบบนี้เห็นว่านักประเมินผล

ต้องการใช้ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจ ซึ่งสตัฟเฟิลบีมเห็นว่าข้อมูลเพื่อการตัดสินใจมีอยู่ 4 ประเภท ได้แก่ (Guba & Lincoln, 1981, p. 15)

1. เป้าหมายที่ตั้งใจ (Intended Ends) ได้แก่ จุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ ข้อมูลในขั้นนี้ ได้มาจากการประเมินบริบท (Context Evaluation)

2. วิธีการตั้งใจ (Intended Means) ได้แก่ กระบวนการหรือขั้นตอน ข้อมูลในขั้นนี้ได้มาจากการประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation)

3. วิธีการที่เป็นจริง (Actual Means) ถูกกำหนดไว้ในขั้นการนำนโยบายไปปฏิบัติข้อมูลในขั้นนี้ได้มาจากการประเมินกระบวนการ (Process Evaluation)

4. เป้าหมายที่เป็นจริง (Actual Ends) เป็นการนำข้อมูลไปตัดสินใจใหม่ซ้ำเป็นวงจรใหม่ ข้อมูลในขั้นนี้ได้มาจากการประเมินผลผลิต (Product Evaluation)

4. ตัวแบบมุ่งเน้นผู้รับบริการ

ตัวแบบมุ่งเน้นผู้รับบริการนั้นให้ความสำคัญกับจุดมุ่งหมาย ความคาดหวัง ความสนใจ หรือความต้องการของผู้รับบริการเกิดความพึงพอใจหรือไม่ ซึ่งมีปรัชญาที่อยู่เบื้องหลัง 2 ปรัชญา ได้แก่ ปรัชญาความต้องการของผู้รับบริการ (Client Needs) กับปรัชญาความปรารถนา และความคาดหวัง (Client Desires and Expectations)

ตัวแบบมุ่งเน้นผู้รับบริการอาจใช้เพื่อเสริมตัวแบบอื่น ๆ ที่กล่าวมา ซึ่งมีประโยชน์ต่อการประเมินผลมาก แต่ไม่ควรใช้เพื่อทดแทนตัวแบบอื่นทั้งหมด เนื่องจากการตอบสนองต่อผู้รับบริการมีขอบเขตจำกัด และต้องให้ความสำคัญกับอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานบริหาร และหน่วยงานการเมือง

5. ตัวแบบมีส่วนได้ส่วนเสีย

ตัวแบบมีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder Model) มีหลักการสำคัญ คือ สนใจคนที่มีผลประโยชน์ และได้รับผลกระทบจากโครงการ ตัวแบบนี้ไม่ใช่วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ล่วงหน้า เป็นแนวทางการประเมินเหมือนตัวแบบการบรรลุจุดมุ่งหมายหรือตัวแบบผลข้างเคียง ขณะเดียวกัน แม้จะคล้ายกับตัวแบบที่มุ่งเน้นผู้รับบริการ แต่ก็ต่างกันตรงขอบข่ายเพราะตัวแบบมุ่งเน้นผู้รับบริการสนใจกลุ่มที่ได้รับผลกระทบกลุ่มเดียว ส่วนตัวแบบผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมดทุกกลุ่ม (Vedung, 2008, p. 69)

ตัวแบบผู้มีส่วนได้ส่วนเสียนี้เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “ตัวแบบตอบสนอง” คือ การกระทำของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในโครงการ ซึ่งเป็นผู้กำหนดเกณฑ์วัดและขอบเขตของการประเมินผล เนื่องจากโครงการแต่ละโครงการมีผู้มีส่วนได้เสียเข้ามาปฏิบัติสัมพันธ์ ต่อรอง และรับประโยชน์

หรือโทษจากโครงการ ซึ่งใช้เวลาและทรัพยากรไปไม่เหมือนกัน ทางด้านเก็บข้อมูลจะเก็บจากผู้มีส่วนได้เสียในมิติที่สำคัญ 3 ด้าน คือ (Guba & Lincoln, 1989, pp. 39-40)

1. ข้ออ้าง (A Claim) หมายถึง ข้อยืนยันที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียนำมากำหนดเป็นสิ่งที่ชอบ (Favorable) ของโครงการ

2. ข้อกังวล (A Concern) หมายถึง ข้อยืนยันที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจัดให้เป็นสิ่งที่ไม่ชอบ (Unfavorable) ในโครงการ

3. ประเด็น (Issue) หมายถึง ข้อความที่คนไม่เห็นด้วยกับโครงการ

6. ตัวแบบคณะกรรมการนโยบายชั่วคราว

ตัวแบบคณะกรรมการนโยบายชั่วคราว (Ad Hoc Policy Commissions) เป็นตัวแบบผู้มีส่วนได้เสียของสวีเดน ซึ่งต่างจากตัวแบบผู้มีส่วนได้เสียของสหรัฐอเมริกาในข้อก่อนตรงที่ตัวแบบของสวีเดนนั้น ผู้มีส่วนได้เสียทำการประเมินผลและรับผิดชอบต่อผลลัพธ์เอง ขณะที่ตัวแบบของสหรัฐอเมริกา ผู้มีส่วนได้เสียมีอิทธิพลต่อการประเมินผลได้บางส่วน แต่การประเมินผลกระทำโดยนักประเมินผล สำหรับในสวีเดน ระบบการประเมินผลแบ่งออกเป็น 5 ชั้น (1) ชั้นต่องานของคณะกรรมการ (2) ชั้นปรึกษาหารือ (3) ชั้นการถกเถียงกัน (4) ชั้นการตัดสินใจของรัฐบาล และ (5) ชั้นการตัดสินใจของรัฐสภา

7. ตัวแบบผลิตภาพ

ตัวแบบผลิตภาพ (Productivity Model) เป็นตัวแบบที่เกิดจากการละเลยการพิจารณาต้นทุนของตัวแบบประสิทธิผล ซึ่งมักพิจารณาเฉพาะผลลัพธ์ ส่วนการพิจารณาด้วยต้นทุนเป็นลักษณะเด่นของตัวแบบเศรษฐศาสตร์ที่หน่วยธุรกิจใช้กำไรเป็นเกณฑ์ตัดสินใจค่าของความสำเร็จ ตัวแบบผลิตภาพ จึงเป็นการประยุกต์มาตรฐานของเศรษฐศาสตร์มาใช้ในการประเมินผลนโยบาย ทั้งนี้สามารถนิยามได้ว่าผลิตภาพ คือ สัดส่วนระหว่างผลผลิตกับปัจจัยนำเข้า ซึ่งแสดงออกได้ทั้งผลิตภาพของต้นทุนและผลิตภาพของการทำงาน

8. ตัวแบบประสิทธิภาพ

ตัวแบบประสิทธิภาพ (Efficiency Model) เป็นตัวแบบเศรษฐกิจอีกตัวแบบหนึ่งที่ใช้กันมากในการประเมินผลทางการบริหารและการเมืองใหม่ ประสิทธิภาพวัดได้ 2 ทาง คือ เปรียบเทียบระหว่างต้นทุนกับผลประโยชน์ (Cost-benefit) และเปรียบเทียบระหว่างต้นทุนกับประสิทธิผล (Cost-effectiveness) การวิเคราะห์ต้นทุน-ผลประโยชน์เป็นการคิดคำนวณออกมาเป็นเงินทั้งคู่ ส่วนต้นทุน-ผลประโยชน์ คิดออกมาเป็นตัวเงินเฉพาะปัจจัยนำเข้าทางด้านผลลัพธ์ดูจากผลกระทบที่เกิดขึ้น

ประสิทธิภาพ คือ ผลลัพธ์ที่เกิดจากโครงการ ผลลัพธ์นี้ไม่ใช่เป็นสิ่งเดียวกันกับที่เกิดกับกลุ่มเป้าหมาย เพราะสิ่งที่เกิดกับกลุ่มเป้าหมายอาจมีสิ่งอื่น ๆ ซึ่งมีสาเหตุมาจากบางสิ่งบางอย่างที่ไม่ได้มาจากโครงการ ส่วนการวิเคราะห์ประสิทธิภาพนั้นดูเฉพาะผลลัพธ์ที่เกิดจากโครงการ ไม่ได้ดูสิ่งอื่นด้วย อนึ่งการประเมินผลโครงการบางครั้งแยกการประเมินประสิทธิภาพกับการประเมินประสิทธิผลออกจากกัน การประเมินทั้งสองนี้ แตกต่างกันตรงที่ประสิทธิภาพนำต้นทุนมาพิจารณาด้วย ส่วนประสิทธิผลไม่นำต้นทุนมาพิจารณาใช้วิธีดูที่การบรรลุจุดมุ่งหมายแทน

9. ตัวแบบประเมินผลโดยผู้เชี่ยวชาญ

ตัวแบบการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ (Peer Review) เป็นตัวแบบที่ถือว่าผู้เชี่ยวชาญได้รับความไว้วางใจให้ประเมินผลงานของผู้อื่นที่อยู่ในวิชาชีพเดียวกัน โดยใช้เกณฑ์ความดี และมาตรฐานของวิชาชีพเดียวกัน การประเมินผลจึงทำโดยคณะกรรมการวิชาชีพชุดหนึ่ง ซึ่งถือว่าเป็นที่ร่วมกันของคนที่มีความเท่าเทียมกันทางวิชาชีพเช่น ให้คณะทนายความประเมินทนายความ ให้ศาสตราจารย์ประเมินศาสตราจารย์ ให้ศัลยแพทย์ประเมินศัลยแพทย์ เป็นต้น

การประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญอาจทำโดยการแบ่งคณะกรรมการออกเป็น 2 คณะ แต่ละคณะทำงานแยกกันแต่สุดท้ายพยายาม นำข้อค้นพบและความเห็นมาประนีประนอมกัน รูปแบบเฉพาะของการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ การประเมินตนเองโดยคนที่ถูกประเมิน ซึ่งตามปกติจะใช้ร่วมกันกับผู้ประเมินจากภายนอก การประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญมักให้ผลไม่แน่นอน คณะที่ประเมินพร้อมกันอาจใช้เกณฑ์และมาตรฐาน รวมทั้งได้ข้อสรุปไม่เหมือนกัน แต่ถือว่าเป็นวิธีที่ดีที่สุดในการตัดสินคุณภาพของผลงาน (Vedung, 2008, pp. 87-90)

10. ตัวแบบผลข้างเคียง (Side Effects Model)

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง การประเมินผลนโยบายคีนภานุรักษ์ครั้งแรกในพื้นที่จังหวัดชลบุรี ผู้วิจัยได้เลือกใช้ตัวแบบผลข้างเคียงในการประเมินผลนโยบาย ซึ่งตัวแบบที่ใช้ศึกษามีรายละเอียดดังนี้

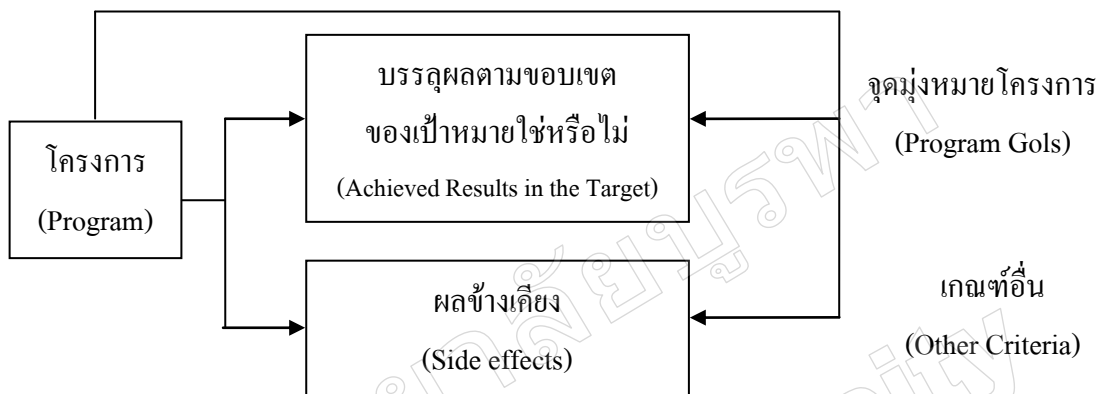
สาเหตุของการเกิดตัวแบบผลข้างเคียง (Side Effects Model) มาจากตัวแบบการบรรลุจุดมุ่งหมายสนใจเฉพาะจุดมุ่งหมายที่กำหนดเอาไว้ล่วงหน้า จึงมีปัญหาดตรงที่ไม่ได้สนใจผลกระทบที่ไม่ตั้งใจ (Unintended Effects) ฉะนั้น จึงจำเป็นต้องขยายตัวแบบการบรรลุจุดมุ่งหมายออกไปให้ครอบคลุมผลข้างเคียงด้วย เพื่อจะได้ประเมินผลให้ครบถ้วน

ตัวแบบผลข้างเคียงยังสนใจการบรรลุจุดมุ่งหมาย ซึ่งเรียกว่า “ผลกระทบหลัก” (Main Effects) แต่เสริมด้วยการสนใจ “ผลข้างเคียง” (Side Effects) ซึ่งเป็นผลกระทบที่อยู่นอกเหนือจากขอบเขตของเป้าหมายของโครงการ แต่เป็นผลที่สัมพันธ์กับผลลัพธ์หลักที่ตั้งใจให้เกิด แนวคิดของตัวแบบผลข้างเคียง คือ นโยบายหรือโครงการอาจทำให้เกิดสิ่งอื่น ๆ นอกเหนือจากผลลัพธ์

ที่ต้งใจ ซึ่งอาจนำไปสู่การค้นพบยิ่งใหญ่เหมือนอย่างในประวัติศาสตร์ที่โคลัมบัสค้นพบทวีปอเมริกา แต่ในทางกลับกัน ผลข้างเคียงอาจเป็นสิ่งยุ่งยากกว่าเดิมก็ได้ดี ตัวแบบผลข้างเคียงดังภาพ

ผลลัพธ์เกิดขึ้นพร้อมผลข้างเคียงใช่หรือไม่

(Do the Results Concur with Side-Effects)

ภาพที่ 9 ตัวแบบผลข้างเคียง

ในภาพผลข้างเคียงนอกจากประเมินผลการบรรลุจุดมุ่งหมายแล้วยังประเมินผลข้างเคียงซึ่งประกอบด้วยผลกระทบหลายประเภท ได้แก่ (Vedung, 2008, pp. 50 - 52)

1. ผลกระทบที่ผิดแผกแตกต่างออกไปโดยสิ้นเชิง (Perverse Effects) หมายถึง ผลที่ตรงกันข้ามกับที่ต้งใจไว้โดยสิ้นเชิง เปลี่ยนได้กับนักประชาธิปไตยที่เปลี่ยนเป็นเผด็จการ ผลที่ผิดแผกแตกต่างไปนี้ไม่ใช่เกิดตามเป้าหมาย และไม่ใช่ผลกระทบหลักดั่งที่ผู้กำหนดนโยบายต้องการ เช่น นโยบายต้องการให้เกิดการประหยัดพลังงาน แต่ผลตรงกันข้ามการประหยัดพลังงานอาจเกิดบ้างระยะสั้น แต่ระยะทาง การใช้พลังงานยิ่งเพิ่มมากขึ้น

2. ผลกระทบที่เป็นศูนย์ (Null Effects) หมายถึง นโยบายไม่เกิดผลใด ๆ ตามเป้าหมายที่ต้งใจไว้เลย กรณีนี้ไม่ใช่ผลกระทบที่ผิดแผกแตกต่าง เพราะผลกระทบที่ผิดแผกแตกต่างหมายถึงบังเกิดผล เพียงแต่ผลนั้นตรงกันข้ามกับที่ต้งใจโดยสิ้นเชิง

3. ผลข้างเคียงที่เป็นประโยชน์ (Beneficial Side Effects) หรือผลข้างเคียงทางบวก (Positive Side Effects) หมายถึง ผลกระทบที่อยู่นอกเหนือเป้าหมายและเป็นผลทางบวก ตัวอย่างเช่น นโยบายประหยัดพลังงานก่อให้เกิดผลข้างเคียงต่อการปรับปรุงการทำงาน การอนุรักษ์น้ำ การลดต้นทุนการปฏิบัติการและบำรุงรักษา การได้รับอุปกรณ์ช่วยเหลือประหยัดพลังงาน การได้รับอุปกรณ์ที่ช่วยเสริมมาตรการประหยัดและส่งเสริมประสิทธิภาพการประหยัดพลังงาน

4. ผลข้างเคียงที่เป็นโทษ (Detrimental Side Effects) หรือผลกระทบข้างเคียงทางลบ

(Negative Side Effects) หมายถึง ผลกระทบที่อยู่นอกเหนือขอบเขตของเป้าหมาย แต่เป็นผลทางลบ เช่น นโยบายให้ความช่วยเหลือประหยัคพลังงานแก่อุตสาหกรรม อาจทำลายทรัพย์สินของโรงงานที่ลงทุนไปแล้ว เนื่องจากวิธีการประหยัคพลังงานตามวิธีการใหม่ที่รัฐบาลกำหนดไม่ตรงกับวิธีการเดิมของโรงงานหรืออุปกรณ์การประหยัคพลังงานตามวิธีการใหม่มีราคาแพงกว่าเดิมหรือฝ่ายบริหารและคนงานไม่ชำนาญกับการติดตั้งและใช้อุปกรณ์ประหยัคพลังงานตามวิธีการใหม่เป็นต้น

5. ผลข้างเคียงอื่น ๆ (Other Side Effects) หมายถึง ผลกระทบที่อยู่นอกเหนือขอบเขตของเป้าหมาย ซึ่งเป็นผลที่เกิดกับกลุ่มบุคคลอื่นไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายโดยตรงของนโยบาย เช่น นโยบายประหยัคพลังงานเพิ่มอำนาจให้กับคณะกรรมการอุตสาหกรรมแห่งชาติ

นอกจากนี้ ผลข้างเคียงยังมีทั้งที่คาดการณ์ได้ (Anticipated Side Effects) และคาดการณ์ไม่ได้ (Unanticipated Side Effects) ผลข้างเคียงที่คาดการณ์ได้ หมายถึง ผลที่สามารถคาดการณ์หรือคำนวณได้ล่วงหน้าตั้งแต่ก่อนที่จะตัดสินใจ ซึ่งอาจเป็นผลบวกหรือผลลบก็ได้ ส่วนผลข้างเคียงที่คาดการณ์ไม่ได้ตรงกันข้าม คือ ไม่สามารถคาดการณ์ได้ตั้งแต่ขั้นตัดสินใจ เช่น นโยบายประหยัคพลังงานที่ส่งเสริมให้ใช้อุปกรณ์ใหม่ในอาคารบ้านเรือน อาจมีผลให้ผู้อยู่อาศัยได้รับรังสีความร้อนเพิ่มขึ้น และเกิดภูมิแพ้มากขึ้น การคาดการณ์ได้หรือไม่ได้ี้ดูจากเป้าหมายที่ตั้งไว้ ซึ่งต้องอาศัยความรู้ทางทฤษฎีศาสตร์สังคมศาสตร์ และแนวทางของนโยบายในอดีต โดยเฉพาะความเข้าใจนโยบายในเวลานั้น รวมไปถึงการโต้แย้ง การประเมินผลและความเชื่อของผู้เกี่ยวข้อง

จุดแข็งของตัวแบบข้างเคียงเหมือนกับตัวแบบการบรรลุจุดมุ่งหมาย คือ การแสดงออกถึงความสูงสุดของระบบการกำหนดจุดมุ่งหมายจากรัฐสภากลางมาเป็นขั้น ๆ แต่ตัวแบบผลข้างเคียงฉายภาพผลลัพธ์ของนโยบายครอบคลุมกว่า เพราะรวมไปถึงผลข้างเคียงประเภทต่าง ๆ ด้วย ส่วนจุดอ่อน ได้แก่ ตัวแบบผลข้างเคียงทำให้เกณฑ์การตัดสินใจคุณค่าของนโยบายมีความไม่แน่นอนมากขึ้น เพราะเกิดผลกระทบทั้งที่เป็นผลที่ตั้งใจและผลข้างเคียงและอาจเกิดการชดเชยกัน เช่น ผลข้างเคียงที่เป็นลบอาจทำให้ผลกระทบที่ตั้งใจซึ่งอยู่ในระดับที่ได้รับการยอมรับน้อยลงหรือกลับกัน ผลข้างเคียงที่เป็นบวกอาจทำให้ผลกระทบที่ตั้งใจซึ่งไม่ได้รับการยอมรับยอมรับอยู่แล้ว ได้รับการยอมรับมากกว่าเดิม เพราะฉะนั้นเกณฑ์วัดผลกระทบต่าง ๆ จึงต้องกำหนดให้แน่นอนว่าผลกระทบหลักวัดจากอะไร ผลข้างเคียงวัดจากอะไร และการชดเชยกันระหว่างผลกระทบหลักกับผลข้างเคียงจะวัดละตัดสินอย่างไร ดังนั้น การใช้จุดมุ่งหมายเป็นเกณฑ์วัดในกรณีนี้อาจไม่เพียงพอ โดยเฉพาะผลข้างเคียงที่ไม่สามารถคาดการณ์ได้หรือกรณีที่เกิดการชดเชยนั้นไม่อาจกำหนดเป็นเกณฑ์ล่วงหน้าได้ การวัดผลข้างเคียงจึงต้องคอยอาศัยการทำความเข้าใจด้วยตนเองของผู้วิจัยและแยกตัดสินจากผลข้างเคียงออกจากผลกระทบหลัก รวมทั้งประเมินผลระบุเพียงผลกระทบที่จำเป็น ต่อจากนั้นให้คณะกรรมการหรือผู้ใช้ผลการวิจัยเป็น

ผู้ตัดสินโดยกำหนดเกณฑ์การตัดสินใจเองเพราะคณะกรรมการหรือผู้ใช้ผลการวิจัยประเมินผล อาจนำคุณค่าอื่น ๆ เข้ามารับตัดสินใจนอกเหนือจากจุดมุ่งหมายของนโยบาย (Vedung, 2008, pp. 57-59)

ข้อมูลนโยบายรถยนต์คันแรก

คณะรัฐมนตรีของ นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ได้แถลงนโยบายต่อรัฐสภา เมื่อวันที่ 23 สิงหาคม 2554 โดยมีนโยบายเร่งด่วนที่จะดำเนินการในปีแรก คือ ยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยเพิ่มกำลังซื้อภายในประเทศสร้างสมดุลและความเข้มแข็งอย่างมีคุณภาพให้แก่ระบบเศรษฐกิจมหภาค พักหนี้ครัวเรือนของเกษตรกรรายย่อย และผู้มีรายได้น้อยที่มีหนี้ต่ำกว่า 500,000 บาท อย่างน้อย 3 ปี และปรับโครงสร้างหนี้สำหรับผู้ที่มีหนี้เกิน 500,000 บาท รวมทั้งจัดทำแผนฟื้นฟูอาชีพและแผนการปรับโครงสร้างการผลิตอย่างครบวงจร เพื่อสร้างโอกาสในการยกระดับคุณภาพชีวิตด้วยการมีรายได้ที่มั่นคงและสามารถใช้หนี้คืน ให้มีมาตรการภาษีเพื่อลดภาระการลงทุนสำหรับ สิ่งจำเป็นในชีวิตของประชาชนทั่วไป

1. เงื่อนไขการใช้สิทธิรถยนต์คันแรกมีดังนี้

- 1.1 ผู้ซื้อต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า 21 ปี
- 1.2 ผู้ซื้อต้องไม่เคยครอบครองรถยนต์มาก่อน
- 1.3 รถที่ซื้อต้องเป็นรถใหม่ โดยต้องซื้อในช่วงวันที่ 16 กันยายน พ.ศ. 2554 ถึง 31 ธันวาคม พ.ศ. 2555

1.4 รถที่ซื้อต้องมีราคาไม่เกิน 1 ล้านบาท

1.5 รถที่ซื้อ ต้องเป็นรถเก๋งที่มีขนาดเครื่องยนต์ไม่เกิน 1500 ซีซี หรือรถกระบะ เท่านั้น

1.6 ต้องเป็นรถที่ผลิตในประเทศไทยเท่านั้น รถประกอบนอก (รถจัดประกอบ)

ไม่สามารถใช้สิทธิได้

1.7 ผู้ซื้อรถต้องครองรถไม่ต่ำกว่า 5 ปี โดยห้ามขาย/ โอนให้ผู้อื่น

1.8 ผู้ซื้อที่ตรงตามเงื่อนไขข้างต้น จะได้รับภาษีรถยนต์คันแรกตามจริง แต่ไม่เกิน

100,000 บาท

การจ่ายคืนภาษี จะจ่ายให้เมื่อถือครองรถครบ 1 ปีแล้ว โดยจะโอนเงินเข้าบัญชี เริ่มจ่ายคืนตั้งแต่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2555 เป็นต้นไป ซึ่งในส่วนของการคำนวณภาษีของแต่ละธนาคารจะต่างกัน

2. เอกสารที่ต้องนำไปยื่นเพื่อขอใช้สิทธิ

2.1 สำเนาบัตรประชาชน

- 2.2 สำเนาทะเบียนบ้าน
- 2.3 สำเนาหนังสือสัญญาเช่าซื้อ (ในกรณีเช่าซื้อ)
- 2.4 สำเนาคู่มือจดทะเบียน
- 2.5 หนังสือยินยอมสละสิทธิการโอนรถยนต์ใหม่คันแรก
- 2.6 สำเนาเอกสารการซื้อขายรถ
 - 2.6.1 กรณีซื้อเงินสด ใช้สำเนาใบเสร็จรับเงิน หรือสำเนาสัญญาซื้อขาย และสำเนาเอกสารการรับมอบรถยนต์
 - 2.6.2 กรณีเช่าซื้อ ใช้สำเนาใบเสร็จรับเงินและสำเนาเอกสารรับมอบรถยนต์
- 2.7 สำเนาบัญชีเงินฝากของผู้ยื่นใช้สิทธิ
3. หลังจากเตรียมเอกสารพร้อมแล้วสามารถยื่นเอกสารได้ 2 ช่องทาง ได้แก่
 - 3.1 ยื่นผ่านสำนักงานสรรพสามิตพื้นที่ หรือสำนักงานสรรพสามิตพื้นที่สาขา ตามสำเนาทะเบียนบ้านหรือสถานที่จดทะเบียนรถ โดยต้องยื่นเอกสารให้ครบภายในวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2555
 - 3.2 ยื่นผ่านเว็บไซต์กรมสรรพสามิต โดยต้องส่งคำขอพร้อมสำเนาเอกสารทุกฉบับ ไปที่สำนักงานสรรพสามิตพื้นที่ที่ระบุไว้ในแบบคำขอใช้สิทธิทางไปรษณีย์หรือนำส่งด้วยตัวเอง ในกรณีที่เรามีการเปลี่ยนแปลงรายละเอียดของเอกสารต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นชื่อ นามสกุล บริษัทไฟแนนซ์ บัญชีธนาคารหรืออื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการยื่นใช้สิทธิต้องแจ้งให้กรมสรรพสามิตทราบภายใน 15 วัน กรณีที่จะขอยกเลิกการใช้สิทธิก่อนได้รับเงินคืนต้องขอแจ้งยกเลิกที่สำนักงาน กรมสรรพสามิตที่ยื่นเรื่องไว้หากจะขอยกเลิกการใช้สิทธิหลังจากที่ได้รับเงินคืนแล้วให้นำเงินส่งคืนสำนักงานกรมสรรพสามิตที่เราเคยยื่นเรื่องขอใช้สิทธิ ในกรณีที่ได้รับสิทธิแล้วแต่ทำผิดเงื่อนไข ต้องนำเงินส่งคืนสำนักงานกรมสรรพสามิตภายใน 15 วันหลังจากที่ได้รับหนังสือแจ้งเตือน
4. เอกสารที่ใช้ในการขอคืนเงินภาษีรถยนต์คันแรก
 - 4.1 คำขอใช้สิทธิในการขอคืนเงิน
 - 4.2 สำเนาบัตรประชาชนของผู้ขอคืนเงิน
 - 4.3 สำเนาทะเบียนบ้านของผู้ขอคืนเงิน
 - 4.4 สำเนาหนังสือสัญญาเช่าซื้อ กรณีซื้อเงินสดไม่ต้องใช้สัญญาเช่าซื้อ

ใช้ใบเสร็จรับเงิน

 - 4.5 สำเนาคู่มือการจดทะเบียน (เล่มสีฟ้าที่กรมการขนส่งออกให้) หน้า 4 หน้า 5
 - 4.6 หนังสือยินยอมสละสิทธิการโอน
 - 4.7 สำเนาใบเสร็จรับเงิน/ ใบกำกับภาษีเฉพาะเงินค่าน้ำหนัก

4.8 สำเนาเอกสารการส่งมอบรถ หรือหนังสือส่งมอบรถหรือใบรับรถ

4.9 สำเนาสมุดเงินฝากธนาคาร

4.10 กรณีเอกสารที่เป็นสำเนา จะต้องลงลายมือชื่อรับรองสำเนาทุกใบ

5. หลักเกณฑ์และเงื่อนไขการโอนกรรมสิทธิ์รถยนต์ก่อนครบกำหนดระยะเวลา 5 ปี ตามมาตรการรถยนต์คันแรก และมาตรการช่วยเหลือผู้ประสบภัยน้ำท่วม

เพื่อให้การ โอนกรรมสิทธิ์รถยนต์ก่อนครบกำหนดระยะเวลา 5 ปี ตามมาตรการรถยนต์คันแรก ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 27 ธันวาคม พ.ศ. 2554 และมาตรการช่วยเหลือผู้ประสบภัยน้ำท่วม ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 4 มกราคม พ.ศ. 2555 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง จึงกำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขการ โอนกรรมสิทธิ์ก่อนครบกำหนดระยะเวลา 5 ปี ดังต่อไปนี้

1. ให้ยกเลิกประกาศกระทรวงการคลัง เรื่องหลักเกณฑ์และเงื่อนไขการ โอนกรรมสิทธิ์รถยนต์ก่อนครบกำหนด ระยะเวลา 5 ปี ตามมาตรการรถยนต์คันแรก และมาตรการช่วยเหลือผู้ประสบภัยรถยนต์น้ำท่วม ลงวันที่ 16 มกราคม พ.ศ. 2555

2. การ โอนกรรมสิทธิ์รถยนต์ก่อนครบกำหนดระยะเวลา 5 ปี ตามมาตรการรถยนต์คันแรก และมาตรการช่วยเหลือผู้ประสบภัยน้ำท่วม ให้โอนได้ในกรณีดังต่อไปนี้

กรณีผู้ซื้อนำเงินที่ได้รับ ไปตามมาตรการดังกล่าวข้างต้นคืนแก่สำนักงานสรรพสามิตพื้นที่ที่ยื่นคำขอใช้สิทธิตามมาตรการรถยนต์คันแรก หรือมาตรการช่วยเหลือผู้ประสบภัยน้ำท่วม แล้วแต่กรณี

กรณีผู้เช่าซื้อบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อก่อนครบกำหนดระยะเวลา 5 ปี และผู้ให้เช่าซื้อ นำรถยนต์ออกขายโดยวิธีการประมูลหรือวิธีการที่สำนักงานคุ้มครองผู้บริโภคกำหนด เมื่อหักใช้หนี้ และค่าใช้จ่ายในการขายดังกล่าวแล้ว ถ้ามีเงินเหลืออยู่อีกเท่าใด ให้ผู้เช่าซื้อนำเงินส่งให้แก่สำนักงานสรรพสามิตพื้นที่ที่ผู้เช่าซื้อยื่นคำขอใช้สิทธิตามมาตรการรถยนต์คันแรกหรือมาตรการช่วยเหลือผู้ประสบภัยรถยนต์น้ำท่วม แล้วแต่กรณี

กรณีผู้เช่าซื้อปฏิบัติผิดสัญญาเช่าซื้ออันเป็นเหตุให้รถยนต์ถูกยึดและนำออกขายโดยวิธีการประมูลหรือวิธีการที่สำนักงานคุ้มครองผู้บริโภคกำหนด เมื่อหักใช้หนี้และค่าใช้จ่ายในการขายดังกล่าวแล้ว ถ้ามีเงินเหลืออยู่เพียงใด ให้ผู้เช่าซื้อนำเงินส่งให้แก่สำนักงานสรรพสามิตพื้นที่ที่ผู้เช่าซื้อยื่นคำขอใช้สิทธิตามมาตรการรถยนต์คันแรก หรือมาตรการช่วยเหลือผู้ประสบภัยรถยนต์น้ำท่วม แล้วแต่กรณี

กรณีรถยนต์ที่ซื้อหรือเช่าซื้อเกิดอุบัติเหตุหรือประสบภัยพิบัติทางธรรมชาติและผู้ซื้อ หรือผู้เช่าไม่ประสงค์จะใช้รถยนต์นั้นต่อไป

กรณีรถยนต์ที่ซื้อหรือเช่าซื้อสูญหายและบริษัทผู้รับประกันชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้กับผู้ซื้อหรือผู้ให้เช่าซื้อไปแล้ว ต่อมาผู้ซื้อหรือผู้ให้เช่าซื้อได้รับรถยนต์กลับคืนมาและต้องโอนกรรมสิทธิ์ให้กับบริษัทผู้รับประกันภัย

กรณีผู้ซื้อหรือผู้เช่าซื้อถึงแก่กรรม

กรณีผู้ให้เช่าซื้อโอนกรรมสิทธิ์ให้ผู้เช่าซื้อ

กรณีผู้ซื้อหรือผู้เช่าซื้อซึ่งได้รับโอนกรรมสิทธิ์แล้ว ต่อมาได้ทำสัญญาเช่าซื้อและโอนกรรมสิทธิ์ให้ผู้เช่าซื้อ โดยผู้ซื้อหรือผู้เช่าซื้อยังเป็นผู้ครอบครองรถยนต์ตามสัญญาเช่าซื้ออันเนื่องมาจากการขอสินเชื่อเช่าซื้ออื่น

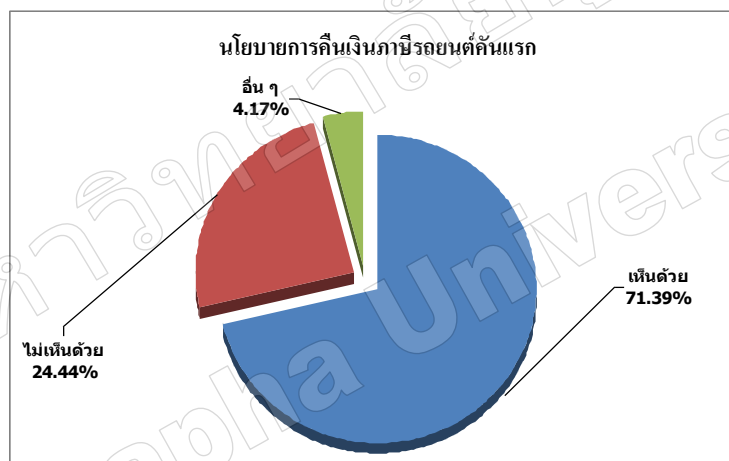
ทั้งนี้ กรณีตาม 2.2-2.5 ผู้ซื้อหรือผู้เช่าซื้อยังคงมีหน้าที่นำเงินที่ได้รับไปคืนแก่สำนักงานสรรพสามิตพื้นที่ที่ยื่นคำขอใช้สิทธิตามมาตรการรถยนต์คันแรกหรือมาตรการช่วยเหลือผู้ประสบภัยรถยนต์น้ำท่วม แล้วแต่กรณี สำหรับหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการรับเงินคืนกรณีตาม 2.2-2.5 ให้เป็นไปตามที่กรมบัญชีกลางกำหนด

6. ข้อมูลคืนเงินรถยนต์ใหม่คันแรก

ตารางที่ 1 ข้อมูลคืนเงินรถยนต์คันแรก

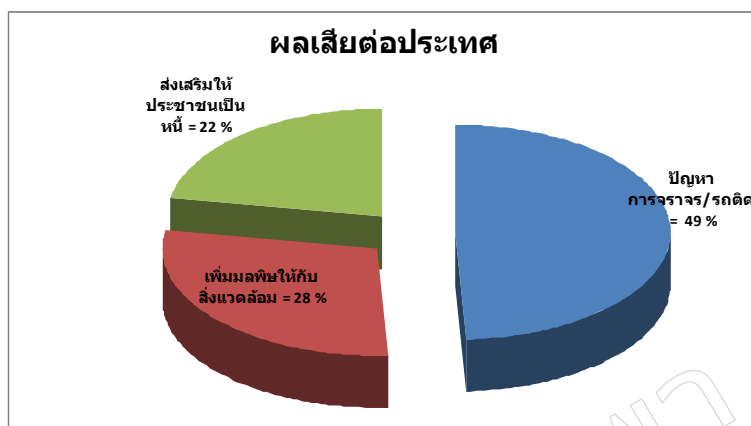
ลำดับ	ประเภท	ยี่ห้อ	ขนาด (ซีซี)	เงินคืนโดยประมาณ (บาท)	
1	รถยนต์กะบะ (PICK UP)	TOYOTA	TATA	2092-3000	10,000-21,000
		NISSAN	MITSUBISHI		
		MAZDA	ISUZU		
		FORD	CHEVROLET		
2	รถยนต์นั่งที่มีกะบะ	TOYOTA	TATA	2179-3000	52,000-100,000
		NISSAN	MITSUBISHI		
		MAZDA	ISUZU		
		FORD	CHEVROLET		
3	รถยนต์นั่ง	TOYOTA	SUZUKI	1200-1500	53,000-100,000
		NISSAN	MITSUBISHI		
		MAZDA	KIA		
		HONDA	FORD		
		CHEVROLET	DFSK		

จากสภาพการณ์ที่มียอดการตั้งซื้อรถยนต์เพิ่มมากขึ้นย่อมส่งผลดีและผลเสียต่อประเทศ ข้อมูลสำรวจความคิดเห็นของประชาชนเรื่อง “นโยบายคืนภาษีรถยนต์คันแรก” การสำรวจความคิดเห็นของ “นิด้าโพล” สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (นิด้า) เปิดเผยผลสำรวจความคิดเห็นของประชาชน เรื่อง “นโยบายคืนภาษีรถยนต์คันแรก” ทำการสำรวจระหว่างวันที่ 16 - 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2555 จากประชาชนทั่วประเทศ จำนวน 1,248 หน่วยตัวอย่าง กระจายทุกภูมิภาค ทุกระดับการศึกษาและกลุ่มอาชีพ กรณีนโยบายการคืนภาษีรถยนต์คันแรกของรัฐบาล จากการสำรวจพบว่า ประชาชนร้อยละ 71.39 เห็นด้วยกับนโยบายดังกล่าว เพราะเป็นการคืนเงินภาษีให้กับประชาชน ไม่ต้องซื้อรถในราคาแพง และเป็นการจูงใจในการซื้อรถยนต์ ร้อยละ 24.44 ไม่เห็นด้วย เพราะทำให้การจราจรติดขัดเพิ่มมากขึ้น เป็นการสร้างหนี้ให้กับประชาชน และรัฐบาลต้องนำเงินส่วนหนึ่งมาชดเชยให้กับค่าภาษี ขณะที่ร้อยละ 4.17 อื่น ๆ ดังนี้

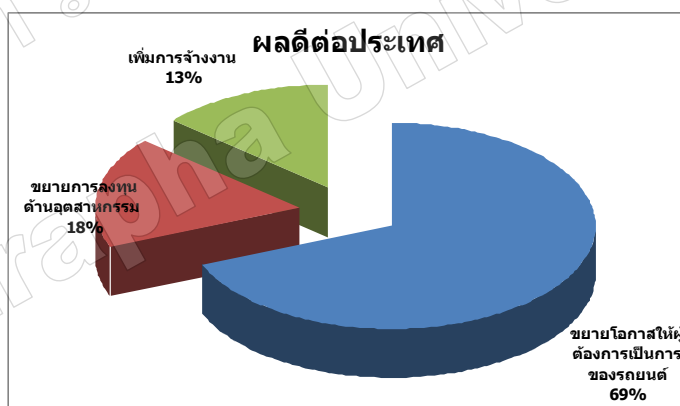
ภาพที่ 10 ความคิดเห็นนโยบายคืนภาษีรถยนต์คันแรก

ทั้งนี้ ประชาชนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลดีและผลเสียต่อประเทศของนโยบายคืนภาษีรถยนต์คันแรกพบว่า ประชาชน ร้อยละ 50.80 ระบุว่า ส่งผลเสียต่อประเทศ และร้อยละ 49.20 มองว่าส่งผลดีต่อประเทศ โดยในจำนวนประชาชนที่เห็นว่ามีผลเสียต่อประเทศนั้น ร้อยละ 49 ระบุว่า เป็นการเพิ่มปัญหาจราจร/ รถติด รongลงมา ร้อยละ 28 เป็นการเพิ่มมลพิษให้กับสิ่งแวดล้อมมากขึ้น และร้อยละ 22 เป็นการส่งเสริมให้ประชาชนเป็นหนี้เพิ่มขึ้น

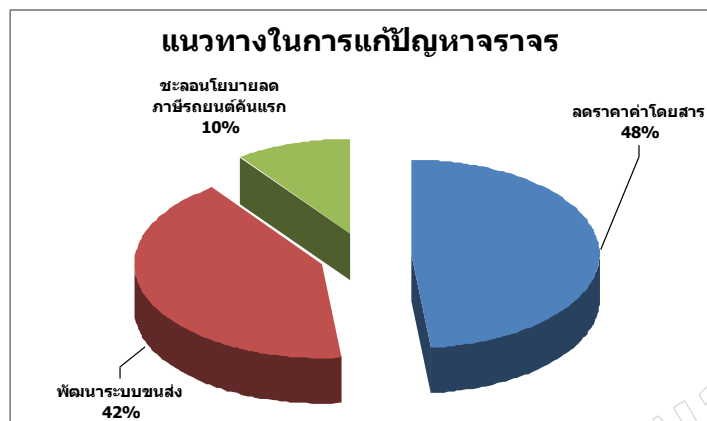
ภาพที่ 11 นโยบายรถยนต์คันแรกกับผลเสียต่อประเทศ

ส่วนในจำนวนประชาชนที่มองว่ามีผลดี ร้อยละ 69 ระบุว่าเป็นการขยายโอกาสให้กับผู้ที่ต้องการเป็นเจ้าของรถยนต์ รองลงมา ร้อยละ 18 เป็นการเพิ่มขยายการลงทุนด้านอุตสาหกรรมรถยนต์ และร้อยละ 13 เพิ่มการจ้างงานมากขึ้น

ภาพที่ 12 นโยบายรถยนต์คันแรกกับผลดีต่อประเทศ

สำหรับแนวทางในการแก้ไขปัญหาการจราจรของรัฐบาล ประชาชน ส่วนใหญ่ ร้อยละ 48 ระบุว่า ควรลดราคาค่าโดยสารหรือ ให้ขึ้นรถบริการสาธารณะฟรี รองลงมา ร้อยละ 42 ควรเร่งพัฒนาระบบขนส่งทางราง เช่น รถไฟ รถไฟฟ้า และร้อยละ 10 ควรชะลอนโยบายลดภาษีรถยนต์คันแรกออกไปอีก

ภาพที่ 13 แนวทางในการแก้ปัญหาจราจร

จากสถิติการจำหน่ายรถยนต์คันแรกตามนโยบายคืนเงินภาษีให้กับประชาชน จังหวัดชลบุรี ติดอันดับที่ 2 รองจากกรุงเทพมหานคร ด้วยจำนวนรถยนต์คันแรกที่ซื้อในจังหวัดชลบุรี จำนวน 56,800 ราย ยอดคืนเงินภาษี 4,032 ล้านบาท สืบเนื่องมาจากกลุ่มลูกค้าที่ซื้อรถยนต์คันแรกเป็นจำนวนมาก เพราะด้วยเหตุผลทางนโยบายคืนเงินภาษีให้กับประชาชนที่เป็นแรงกระตุ้นผลักดันเป็นทางเลือกส่วนหนึ่งที่มีเปอร์เซ็นต์สูงมากที่จะทำให้ลูกค้าสามารถตัดสินใจในการซื้อรถยนต์คันแรก และด้วยจังหวัดชลบุรีเป็นพื้นที่ภาคอุตสาหกรรมยานยนต์ส่วนใหญ่ และเป็นฐานทางเศรษฐกิจที่ดีทำให้มีรายได้ที่มากพอ มีฐานเงินเดือนที่มั่นคง และประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชลบุรีนั้น จะเป็นประชาชนที่ย้ายมาจากต่างจังหวัดอาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดชลบุรี เพื่อเข้ามาทำงานในพื้นที่นิคมต่าง ๆ ในจังหวัดชลบุรี ทำให้กลุ่มคนเหล่านี้มีกำลังทรัพย์มากพอที่จะทำการซื้อรถยนต์คันแรก บวกกับทางศูนย์บริการตัวแทนจำหน่ายรถยนต์ค่ายต่าง ๆ ที่อยู่ในพื้นที่ชลบุรีก็แข่งขันกันมากขึ้น โดยมีการจัดโปรโมชั่นต่าง ๆ เพื่อดึงดูดใจลูกค้า อาทิเช่น ดอกเบี้ย 0 % ควณั้ น้อยผ่อนนาน ฟรีประกันภัยชั้น 1 ส่วนลดเงินสด 100,000 บาท บัตรกำนัลเติมน้ำมัน และของแถมอื่น ๆ อีกมากมาย ทุกวันนี้กลุ่มคนเหล่านี้ฝืนที่อยากจะสะดวกสบายในการเดินทาง แม้ในความเป็นจริงในสภาวะสังคมเมืองปัจจุบันการเดินทางโดยสารสาธารณะนั้นต้องยอมรับว่าปลอดภัยกว่า แต่อาจจะไม่สะดวก สบายนั้น นับเป็นเรื่องสำคัญที่ทำให้หลายคนใฝ่ฝันอยากจะมีรถยนต์คันแรกเป็นของตัวเอง เมื่อมองไปที่นโยบายรถคันแรกของรัฐบาลไปทีผู้ั้ รจะจะเป็นการช่วยเหลือให้คนที่อยากจะมีรถไว้ขับสักคัน อยากมีความสะดวกสบายเหมือนคนอื่น อยากพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองให้ทัดเทียมกับคนอื่นหรือเพิ่มประสิทธิภาพในอาชีพการงานให้สูงขึ้น ไม่ว่าจะด้วยเหตุผลใดในมุมมองของคนซื้อรถคันแรกก็น่าจะเป็นประโยชน์ เพราะช่วยให้สามารถมีรถได้เร็วขึ้น

ไม่ต้องเสียภาษี และสามารถซื้อรถได้ในราคาที่ประหยัดกว่าปกติ โดยบางกลุ่มคนอาจจะไม่คิดถึงปัญหาต่าง ๆ ที่จะตามมา เช่น เงินคาวน ค่าแวก ค่าน้ำมัน หรือค่าสึกหลอต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นตามมาในอนาคต หรือปัญหาจรรยาจรคิดเพิ่มมากขึ้นจากเดิม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

นาริรัตน์ เยาว์ธานี (2554, บทคัดย่อ) การประเมินผลนโยบายประกันรายได้ต่อเกษตรกรผู้ปลูกข้าว กรณีศึกษาอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) เพื่อประเมินผลนโยบายประกันรายได้ต่อเกษตรกรผู้ปลูกข้าว และ (2) เพื่อเสนอแนวทางการดำเนินงานโครงการประกันรายได้ต่อการเกษตรผู้ปลูกข้าวให้มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น ในเขตอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย โดยเก็บข้อมูลจากการใช้แบบสอบถามจำนวน 400 ราย และการสัมภาษณ์จากตัวแทนเกษตรกร จำนวน 8 ราย ที่เข้าร่วมโครงการประกันรายได้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวปี 2553/ 54 และข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการรับนโยบายประกันรายได้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวมาปฏิบัติของเจ้าหน้าที่เกษตรอำเภอและเจ้าหน้าที่สินเชื่อของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ธกส.)

ผลการศึกษาพบว่า การประเมินด้านบริบทของโครงการสรุปได้ว่า โครงการประกันรายได้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวมีเกษตรกรที่ทราบและไม่ทราบ เนื่องจากวัตถุประสงค์ของโครงการที่เกษตรกรทราบส่วนมากเป็นวัตถุประสงค์ในข้อที่ 1 เพื่อช่วยเหลือให้เกษตรกรได้รับราคาข้าวเปลือกที่สูงขึ้นเท่านั้น

การประเมินปัจจัยเบื้องต้น สรุปได้ว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการได้รับการอำนวยความสะดวกในการติดต่อเข้าร่วมโครงการ ฯ ของเจ้าหน้าที่สินเชื่อ มีความโปร่งใสและยุติธรรมในการพิจารณาให้เข้าร่วมโครงการ ฯ และติดตามข่าวที่เกษตรกรประกันกับ ธกส. มีการให้ข้อมูลเกี่ยวกับราคาข้าวเป็นระยะ ๆ มีการอธิบายรายละเอียดของข้อมูลเกี่ยวกับโครงการ ฯ ได้ทราบก่อนเข้าร่วมโครงการ ฯ

การประเมินโครงการสรุปได้ว่า การรับรู้ข่าวสารข้อมูลโครงการประกันรายได้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวของเกษตรกรมีการติดตามข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับโครงการ ฯ และการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของโครงการ ฯ ด้านการปฏิบัติตามขั้นตอนของการขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกข้าวตั้งแต่เริ่มแรกไปจนถึงการรับเงินชดเชย ในแต่ละขั้นตอนไม่มีความยุ่งยากและซับซ้อนเกินไป ด้านความคิดเห็นของเกษตรกรต่อโครงการ ฯ พบว่า เกษตรกรมีความคาดหวังในโครงการ ฯ ในด้าน

ที่เกษตรกรได้รับรายได้ที่สูงขึ้น และลดปัญหาค่าใช้จ่ายด้านต้นทุนการผลิต ส่วนผลของการเข้าร่วมโครงการ ฯ ของเกษตรกรเป็นไปตามที่เกษตรกรคาดหวัง และไม่เป็นไปตามที่เกษตรกรคาดหวัง เนื่องจากผลผลิตที่เกษตรกรสามารถเก็บเกี่ยวได้ปริมาณน้อย

การประเมินผลผลิตสรุปได้ว่า ด้านปัญหาเกษตรกรได้รับหลังจากมีการก่อตั้งของโครงการ ฯ คือ ปัญหาต้นทุนที่ใช้ในการผลิตสูง ปัญหาหนี้สินของเกษตรกร ความแตกต่างของเกษตรกรรายย่อย เกษตรกรขนาดใหญ่ ที่ได้รับผลกระทบด้านราคา ต้นทุน แรงงาน แตกต่างกัน ขนาดของพื้นที่เพาะปลูกเองก็มีผลต่อการขึ้นทะเบียนผู้ปลูกข้าว และการรับเงินชดเชยส่วนต่างที่แตกต่างกัน เกษตรกรมีทั้งเข้าใจและไม่เข้าใจในวัตถุประสงค์ของโครงการ ฯ การให้บริการของ ธกส. ได้รับการอำนวยความสะดวกในการติดต่อเข้าร่วมโครงการ ฯ เกษตรกรติดตามข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับโครงการ ฯ ตลอดจนขั้นตอนขอขึ้นทะเบียนไม่มีความยุ่งยากและซับซ้อน เกษตรกรมีความคาดหวังในโครงการ ฯ เพื่อรับรายได้ที่สูงขึ้นและลดปัญหาค่าใช้จ่ายด้านต้นทุนการผลิต

ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะแนวทางการดำเนินโครงการประกันรายได้ต่อเกษตรกรผู้ปลูกข้าวให้มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น พบว่า (1) ช่วยเหลือเกษตรกรในเรื่องค่าใช้จ่ายของต้นทุนในการผลิต เพราะถึงแม้โครงการประกันรายได้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวให้ราคาประกันข้าวเปลือกที่สูงก็จริงแต่ก็ทำให้ต้นทุนในการผลิตต่อไร่ของเกษตรกรเพิ่มสูงขึ้นตามไปด้วยเช่นกัน ได้แก่ ราคาปุ๋ยเคมีและปุ๋ยชีวภาพ ราคาน้ำมันและยากำจัดศัตรูพืช/ วัชพืช (2) แก้ไขราคาข้าวให้สอดคล้องกับต้นทุนการผลิตตามจริงในแต่ละพื้นที่ (3) ให้เจ้าหน้าที่ดูแลโครงการ ฯ มีความรู้และให้ความช่วยเหลือเกษตรกร (4) ประชาสัมพันธ์โครงการ ฯ ให้แก่เกษตรกรที่จะมีการดำเนินการโครงการ ฯ

ธีระศักดิ์ เกตุคำไพ (2554, บทคัดย่อ) การประเมินนโยบาย และแผนปฏิบัติการด้านสิ่งแวดล้อมของจังหวัดเชียงใหม่ในการแก้ปัญหาหมอกพิษทางอากาศ มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินนโยบาย และแผนปฏิบัติการด้านสิ่งแวดล้อมในการแก้ปัญหาหมอกพิษทางอากาศของจังหวัดเชียงใหม่ วิธีการศึกษาสามารถแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 การทบทวนเอกสารและข้อมูลทุติยภูมิเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพอากาศ ส่วนที่ 2 การศึกษาสถานการณ์ของคุณภาพอากาศในช่วงเดือนมีนาคม ถึงเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2552 ส่วนที่ 3 วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อประเมินนโยบาย และแผนปฏิบัติการด้านสิ่งแวดล้อมของจังหวัดเชียงใหม่ในการแก้ปัญหาหมอกพิษทางอากาศ โดยทำการศึกษาในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่

ผลที่ได้รับจากการดำเนินงาน ประกอบด้วย (1) ชุดข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพอากาศ (2) ชุดข้อมูลทุติยภูมิเกี่ยวกับภาพภูมิประเทศของจังหวัดเชียงใหม่ (3) ชุดข้อมูลทุติยภูมิ

เกี่ยวกับสภาพอากาศ (4) ชุดข้อมูลทัศนียภูมิเกี่ยวกับอากาศ (5) ชุดข้อมูลเกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพอากาศ (6) ชุดข้อมูลสถานการณ์ปัจจุบันเกี่ยวกับคุณภาพอากาศ (7) ชุดข้อมูลทัศนียภูมิเกี่ยวกับสุขภาพ (8) ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายและแผนปฏิบัติการด้านสิ่งแวดล้อมของจังหวัดเชียงใหม่ในการแก้ปัญหาหมอกพิษทางอากาศ

จากการวิเคราะห์ผลการดำเนินงานทำให้ทราบว่า นโยบายและแผนปฏิบัติการด้านสิ่งแวดล้อมของจังหวัดเชียงใหม่ในการแก้ปัญหาหมอกพิษทางอากาศสามารถทำให้บรรลุเป้าหมายได้เนื่องจากเหตุผลดังต่อไปนี้ (1) ข้อมูลทางสถิติที่หน่วยงานของรัฐเก็บข้อมูลมักจะขาดเป้าหมายในการเก็บข้อมูล (2) หน่วยงานของรัฐที่ทำหน้าที่เก็บข้อมูลในแต่ละปีแตกต่างกัน ทำให้ไม่สามารถนำข้อมูลในแต่ละปีมาเทียบกันได้ (3) ข้อมูลบ้างข้อมูล หน่วยงานของรัฐมีการเก็บข้อมูลขาดตอนในบางช่วง ทำให้ไม่สามารถนำมาวิเคราะห์ภาพรวมได้ (4) สถานีตรวจวัดคุณภาพอากาศมีจำนวนจำกัด ไม่ทั่วทุกพื้นที่ ทำให้ได้ข้อมูลคุณภาพอากาศเฉพาะอำเภอเมืองเท่านั้น (5) ขาดการนำข้อมูลเผยแพร่สู่สาธารณะชนเท่าที่ควร ทำให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลได้ยาก เช่น ข้อมูลส่วนมาจะเผยแพร่ที่หน่วยงานของรัฐเท่านั้น (6) ปัญหาการขาดการประสานงานของหน่วยงานต่าง ๆ ในการสร้างความร่วมมือเพื่อแก้ไขปัญหา (7) หน่วยงานของรัฐไม่ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหา (8) ปัญหาการขาดการบังคับใช้กฎหมาย (9) การขาดระบบการติดตามประเมินผลที่จะต้องทำอย่างต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ (10) ขาดการมีส่วนร่วมของสังคมในการแก้ไขปัญหา

วลัยพร รัตนเศรษฐ (2553, บทคัดย่อ) การประเมินนโยบายสาธารณะด้วยความสุข การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) นำเสนอการสังเคราะห์องค์ความรู้การประเมินนโยบายสาธารณะที่มีผลลัพธ์เป็นความสุข โดยการเปรียบเทียบนโยบายประเภทต่าง ๆ (2) ทำให้เราทราบถึงลักษณะของนโยบายที่สร้างความสุขให้กับประชาชน (3) เพื่อเสนอแนะรัฐบาลถึงนโยบายที่จะนำความสุขมาให้แก่ประชาชนได้ดี การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดคนค้นคว้าหนังสือหรือเอกสาร (Documentary Research) และใช้การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ในการสำรวจความคิดเห็น และให้ประชาชนรายงานด้วยตนเอง (Self-report) ว่ามีความสุขอย่างไรต่อนโยบายสาธารณะ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหาผ่านการตีความของผู้วิจัย ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสำรวจที่ได้จากแบบสอบถามและแบบการรายงานตนเองใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน นอกจากนี้ยังได้ใช้สถิติเชิงอนุมานการวิเคราะห์ด้วย t - test และการวิเคราะห์แปรปรวนทางเดียว (Analysis of Variance-ANOVA)

ผลการศึกษาค้นพบตามวัตถุประสงค์ข้อ 1 การสังเคราะห์ความรู้ด้านการประเมินนโยบายสาธารณะด้วยความสุข เป็นแนวคิดเชิงทฤษฎีเบื้องต้นในสามเรื่อง คือ นิยามความสุขซึ่งมี

ได้หมายความว่าหมาย และหลายระดับขึ้นอยู่กับการศึกษาของแต่ละบุคคลตามแต่ละบริบท สังคม วัฒนธรรม นอกจากนี้พบว่า ความสุขกับนโยบายสาธารณะมีความสัมพันธ์เชิงมโนทัศน์ และสามารถวัดความสุขที่เป็นการประเมินนโยบายด้วยความสุข

การสังเคราะห์ความรู้ด้านความสุขทั้งสามเรื่อง ได้นำไปเป็นพื้นฐานความคิดของการวิจัยเชิงสำรวจเพื่อประเมินนโยบายโดยการเปรียบเทียบนโยบายสามกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มนโยบายประชานิยม คือ นโยบายกองทุนหมู่บ้าน นโยบายสามสิบบาทรักษาทุกโรค นโยบายพิกหนี เกษตรกร กลุ่มนโยบายตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงและกลุ่มนโยบายพัฒนาเศรษฐกิจ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามต่างก็ให้การยอมรับนโยบายทั้งหมด และรายงานว่ามีความสุขกับนโยบายทุกนโยบายที่ศึกษา และจากการเรียงลำดับนโยบายที่รู้สึกมีความสุขมากที่สุดคือ กลุ่มนโยบายแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

นอกจากนี้ยังพบว่า ในกลุ่มจังหวัดที่มีเศรษฐกิจสูง กลุ่มจังหวัดปานกลาง และกลุ่มจังหวัดต่ำกว่าปานกลาง ผู้ตอบแบบสอบถามในทุกกลุ่มจังหวัดมีความสุขในทุกนโยบายไม่แตกต่างกันมากนัก แต่กลุ่มจังหวัดที่มีเศรษฐกิจสูงและกลุ่มจังหวัดเศรษฐกิจต่ำกว่าปานกลางมีความสุขกับนโยบายตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ผู้วิจัยมีการค้นพบอื่นที่ไม่ใช่วัตถุประสงค์ตั้งแตแรก ผู้วิจัยพบว่า ประเด็นเรื่องเพศ พื้นที่ทางเศรษฐกิจ พื้นที่ในเขตและนอกเขตเทศบาล และระดับการศึกษา มีความแตกต่างกันของกลุ่มในการรายงานว่ามีสุขจากนโยบายต่าง ๆ อาทิเช่น การสำรวจความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามในเพศชายและเพศหญิง ต่างมีความรู้สึกชอบนโยบายต่าง ๆ ไม่แตกต่างกันทั้งสามนโยบาย กลุ่มที่อยู่ในพื้นที่เศรษฐกิจสูงมีความรู้สึกชอบนโยบายประชานิยมมากกว่ากลุ่มที่อยู่ในพื้นที่เศรษฐกิจปานกลาง และต่ำกว่าปานกลาง และกลุ่มที่อยู่ในพื้นที่เศรษฐกิจสูง มีความรู้สึกชอบนโยบายเศรษฐกิจพอเพียงมากกว่ากลุ่มที่อยู่ในพื้นที่ปานกลาง พื้นที่เทศบาล (ในเขตเทศบาล และนอกเทศบาล) ความรู้สึกชอบของผู้ตอบแบบสอบถามที่มรก่อนนโยบายประชานิยมไม่มี ความแตกต่างกัน ในขณะที่ความรู้สึกของผู้ตอบแบบสอบถามนอกเขตเทศบาลมีความสุขมากกว่าในเขตเทศบาล ทั้งนโยบายโครงสร้างพื้นฐาน และนโยบายเศรษฐกิจพอเพียง

สุดท้าย ระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน ความรู้สึกที่มีต่อนโยบายแตกต่างกันด้วย โดยเฉพาะนโยบายประชานิยม โดยผู้ตอบแบบสอบถามที่มีระดับการศึกษาประถมศึกษา มัธยมศึกษา มีความสุขกับนโยบายมากกว่าระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า ส่วนนโยบายพัฒนาเศรษฐกิจด้านโครงสร้างพื้นฐาน และนโยบายแนวเศรษฐกิจพอเพียงมีความแตกต่างกันเล็กน้อย

ข้อค้นพบตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ลักษณะของนโยบายที่ทำให้ประชาชนมีความสุข

มีลักษณะดังนี้ (1) การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนโยบายสาธารณะทำให้ประชาชนมีความสุข (2) นโยบายที่ทำให้ประชาชนพึ่งตนเองตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทำให้เกิดความสุขแก่ประชาชนอย่างยั่งยืน (3) นโยบายสร้างอาชีพสร้างความสุขแก่ประชาชนมากกว่าให้เงินอย่างเดียว (4) ควรให้ความสำคัญกับนโยบายประเภทกระจายความเป็นธรรมให้มากขึ้น (5) การมีกระบวนการนโยบายที่ดีมีธรรมาภิบาลย่อมสร้างผลลัพธ์ที่เป็นความสุขแก่คนในสังคม (6) รัฐควรกำหนดนโยบายที่วางรากฐานให้ระบบการศึกษา มุ่งเพิ่มปัจจัยทางบวกต่อจิตใจของประชาชน (7) การกำหนดนโยบายที่สำคัญและมีผลกระทบมาก รัฐบาลควรมีการศึกษาทำวิจัยก่อน

ข้อเสนอแนะ การพัฒนาที่เน้นเศรษฐกิจเป็นหลักไม่ใช่ความยั่งยืน ควรสร้างการพัฒนาเศรษฐกิจที่มีการกำกับบริโภค มีหลักธรรมกำกับ เช่น เศรษฐศาสตร์เชิงพุทธ เศรษฐกิจพอเพียง เน้นความสุขอันเป็นเป้าหมายของมนุษย์และสังคม และการประเมินนโยบายสาธารณะ อาจเลือกใช้การวัดประโยชน์สุขของประชาชนเป็นผลลัพธ์สุดท้ายโดยประชาชน เป็นผู้ประเมินและรายงานความสุขด้วยตนเอง นอกจากนี้มีข้อเสนอ นโยบายต่อพรรคการเมือง ว่าควรเสนอนโยบายที่ทำให้ประชาชนเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้ในระยะยาวด้วย การวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาภาคสนามหาอิทธิพลของปัจจัยที่เป็นเงื่อนไขซึ่งกำหนดความสุข ความทุกข์ ได้แก่ ฐานะทางเศรษฐกิจ การมีงานทำ ครอบครัว สุขภาพ เป็นต้น

ประทีปรัตน์ รัชธรรม (2553, บทคัดย่อ) การประเมินผลนโยบายการจ่ายเงินสงเคราะห์เพื่อการยังชีพ สำหรับผู้สูงอายุ ไปปฏิบัติ เทศบาลตำบลสตึก อำเภอสตึก จังหวัดชลบุรี เพื่อศึกษาปัญหา และอุปสรรคในการจ่ายเงินสงเคราะห์เพื่อการยังชีพสำหรับผู้สูงอายุ เทศบาลเมืองสตึก

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลสตึก จำนวน 45 คน นายกเทศมนตรีและคณะผู้บริหาร และสมาชิกสภาเทศบาลตำบลสตึก พนักงานเทศบาลที่รับผิดชอบการดำเนินงานด้านเบี้ยยังชีพของผู้สูงอายุ จำนวน 20 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์ กึ่งโครงสร้างเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล แล้วนำมาวิเคราะห์โดยการวิเคราะห์เนื้อหาสรุปประเด็นสำคัญเกี่ยวกับการจ่ายเงินเพื่อยังชีพของผู้สูงอายุไปปฏิบัติ ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้

1. การประเมินผลการจ่ายเงินสงเคราะห์เพื่อการยังชีพสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลสตึก เบี้ยยังชีพของผู้สูงอายุมีความจำเป็นต่อผู้สูงอายุ เพราะปัจจุบันค่าครองชีพสูงผู้สูงอายุต้องนำเงินไปใช้จ่ายซื้อของที่จำเป็นต่อการยังชีพ และจำนวนเงิน 500 บาทนั้น ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ ควรเพิ่มจำนวนเงินเป็น 1000 บาทต่อเดือน
2. การจ่ายเงินสงเคราะห์เพื่อการยังชีพผู้สูงอายุเป็นวิธีการที่สะดวกที่สุด และไม่มี การ โกงเกิดขึ้น
3. ปัญหา และอุปสรรคการจ่ายเงินสงเคราะห์เพื่อการยังชีพสำหรับผู้สูงอายุ

ของเทศบาลตำบลสตึกหีบ พบว่าการเดินทางไปติดต่อธนาคารในการเปิดบัญชีมีปัญหาเพราะธนาคารอยู่ไกลจากชุมชนการเดินทางไปติดต่อธนาคารไม่สะดวก ปัญหาบุคลากรไม่เพียงพอกับภาระงานด้านการจ่ายเงินสงเคราะห์เพื่อการยังชีพผู้สูงอายุ

สารี ต้นสุ (2552, บทคัดย่อ) การประเมินผลนโยบายกองทุนหมู่บ้าน กรณีศึกษา กองทุนหมู่บ้านในเขตอำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี มีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อศึกษาการประเมินผลนโยบายของกองทุนหมู่บ้านโดยศึกษาถึงผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบนโยบายกองทุนหมู่บ้าน วิธีการวิจัยได้แก่เอกสารการเงินกองทุนหมู่บ้านและการสัมภาษณ์แบบหึ่งลึก (Indepth Interview) การสัมภาษณ์แบบหึ่งลึก เป็นการสัมภาษณ์คณะกรรมการและสมาชิกกองทุนหมู่บ้านจำนวน 10 แห่ง ๆ ละ 10 คน ประกอบด้วยประธานกรรมการกองทุนหมู่บ้าน 10 คน เภรณูญิกกองทุนหมู่บ้าน 10 คน และสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน 80 คน

ผลการวิจัยด้านผลผลิตของกองทุนหมู่บ้านพบว่า ปริมาณที่สมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ได้กู้เงินจำนวน 73 ราย ต่อกองทุน จำนวนที่ได้กู้จำนวน 20,000 บาทต่อคน เงินกู้แต่ละหมู่บ้านได้รับจากรัฐบาล 1,000,000 บาท ซึ่งครบตามจำนวนที่รัฐโอนมาให้ เวลาที่ใช้ในการกู้เงินจะใช้เวลาประมาณ 15 วัน นำกู่ไปลงทุนทางด้านการเกษตรและการค้าขายเป็นส่วนใหญ่และชำระได้ทันตามที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านกำหนด เงินกองทุนหมู่บ้านจะอยู่คู่กับหมู่บ้านตลอดไป และสมาชิกกองทุนหมู่บ้านมีความพึงพอใจในนโยบายกองทุนหมู่บ้านเป็นอย่างมาก

ผลการวิจัยด้านผลลัพธ์ของนโยบายกองทุนหมู่บ้านพบว่า นโยบายกองทุนหมู่บ้านเป็นแหล่งเงินทุนในหมู่บ้านหลักจากที่สมาชิกกองทุนหมู่บ้านกู่ไปแล้วจะก่อให้เกิดการกระตุ้นเศรษฐกิจขึ้นในหมู่บ้าน โดยเฉพาะในปีแรก ๆ ที่กู่เงินและจะลดลงตามลำดับ โดยเฉพาะสมาชิกที่นำเงินกู่ยืมจากแหล่งอื่นมาส่งจะไม่เป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจ นโยบายกองทุนหมู่บ้านเป็นแหล่งเรียนรู้การบริหารจัดการ โดยเฉพาะกับคณะกรรมการต่าง ๆ นโยบายกองทุนหมู่บ้านช่วยสร้างเสริมศักยภาพ และความเข้มแข็งให้แก่ประชาชนในหมู่บ้านอันจะทำให้เศรษฐกิจในหมู่บ้านดีขึ้น และความเข้มแข็งมาสู่ประเทศชาติต่อไป นโยบายกองทุนหมู่บ้านถือว่าเป็นนโยบายหนึ่งที่กระจายอำนาจการบริหารจัดการเงินงบประมาณแผ่นดินมาให้ประชาชนในหมู่บ้านได้รับนโยบายโดยตรง

ผลการวิจัยด้านผลกระทบ จากการนำนโยบายของกองทุนหมู่บ้านไปปฏิบัติพบว่า สมาชิกมีหนี้เงินกู่อยู่หลายที่หลายแห่ง วิธีการที่จะทำให้งชำระหนี้เงินกองทุนหมู่บ้านให้ได้จะต้องทำการหมุนเวียนหนี้ แหล่งที่มาของเงินที่นำส่งให้แก่กองทุนหมู่บ้านได้แก่รายได้ทางการเกษตรเป็นรายได้หลักส่วนรายได้รองได้แก่รายได้จากการรับจ้างทั่วไปและรายได้จากการค้าขายตามลำดับ จำนวนรอบของการหมุนเวียนในแต่ละปีพบว่า หมุนเวียนหนี้มากที่สุด 2 รอบ 3 รอบ

และ 1 รอบ ตามลำดับ ในอนาคตคาดว่าจะมีแนวโน้มหมุนเวียนหนี้มากขึ้น เนื่องจากสมาชิกมีภาระหนี้มากขึ้น ผลที่เกิดจากการหมุนเวียนหนี้จะเกิดผลเสียมากกว่าผลดี ผลเสียที่มากที่สุดคือมีหนี้เพิ่มมากขึ้นและจะสูงขึ้นไปทุก ๆ ปี

ข้อเสนอแนะและแนวทางที่ไม่ให้เกิดการหมุนเวียนหนี้ ผลการศึกษาทราบว่า แนวทางแก้ปัญหาดังกล่าวนี้มีหลายประเด็นซึ่งประเด็นต่าง ๆ มีทั้งแนวทางที่เป็นเชิงบวก และแนวทางที่เป็นเชิงลบ ทางผู้วิจัยได้เพิ่มข้อเสนอแนะในการพิจารณาอนุมัติกู้เงินของสมาชิกให้มีหลักการวิเคราะห์สินเชื่อที่สถาบันต่างๆพิจารณาถ้าไม่มีหลักเกณฑ์ดังกล่าวก็จะมีปัญหาการหมุนเวียนหนี้ตลอดไป และเงินกองทุนหมู่บ้านนี้จะทำให้เกิดปัญหาตามมา

ผลการวิจัยด้านความขัดแย้งระหว่างสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน และคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านจะมีปัญหาความขัดแย้งในด้านการอนุมัติให้เงินกู้ และการติดตามทวงถามหนี้ความขัดแย้งดังกล่าวจะอยู่ในระดับที่ต่ำเพราะคนไทยชอบลืมนาน ๆ เร็ว และไม่ต้องการมีความขัดแย้งนาน ๆ จะทำให้เกิดปัญหาในการดำเนินชีวิตถ้ามีปัญหาการกู้เงินกับกองทุนหมู่บ้านสมาชิกดังกล่าวจะหันไปกู้เงินกับสถาบันอื่น เช่น สหกรณ์การเกษตร ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรและธนาคารออมสิน เป็นต้น

นุชจรี พงษ์เจริญ (2552, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องการประเมินนโยบายขจัดความยากจน พ.ศ. 2548-2550 กรณีศึกษาโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้าน/ชุมชน จังหวัดปราจีนบุรี การวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อ (1) ประเมินนโยบายขจัดความยากจน กรณีศึกษาโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้าน/ชุมชน ด้านปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบ (2) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากการดำเนินการตามนโยบายขจัดความยากจน (3) เสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาและอุปสรรคจากการดำเนินการตามนโยบายขจัดความยากจน

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยแบ่งเป็น 4 กลุ่ม คือ ข้าราชการ 2 คน นักปกครองท้องที่ 6 คน สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล 6 คน และคณะกรรมการโครงการ จำนวน 15 คน รวมทั้งสิ้น 29 คน โครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้าน/ชุมชนที่เป็นกรณีศึกษามีจำนวน 3 โครงการ โดยเลือกขนาดละ 1 องค์การ เครื่องมือวิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และใช้การวิเคราะห์ข้อมูลแบบวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า (1) ในการประเมินผลนโยบายขจัดความยากจน พบว่า ด้านปัจจัยนำเข้าวัตถุประสงค์ของโครงการมีความชัดเจน กลยุทธ์วิธีการและสถานที่ในการดำเนินโครงการมีความเหมาะสมบุคลากรมีความพร้อม งบประมาณและทรัพยากรมีความเพียงพอ ด้านกระบวนการโครงการทั้ง 3 ขนาดสามารถดำเนินงานได้ตามขั้นตอน ด้านความรู้ในขั้นตอนการนำเสนอ

ของคณะกรรมการ มีเพียงโครงการขนาดใหญ่เท่านั้นที่มีความรู้ความเข้าใจเป็นอย่างดี ด้านผลผลิต การดำเนินงาน โครงการทั้ง 3 ขนาด บรรลุตามวัตถุประสงค์ แล้วเสร็จตามระยะเวลา และงบประมาณที่กำหนด ด้านผลลัพธ์ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ โดยโครงการ ขนาดเล็กและโครงการขนาดใหญ่สามารถแก้ไขปัญหาด้านการดำเนินชีวิต ส่วนโครงการขนาด กลางสามารถแก้ไขปัญหาด้านรายได้ ด้านผลกระทบ โครงการทั้ง 3 ขนาดมีผลกระทบทางสังคม ทั้งด้านบวกและด้านลบ ผลกระทบทางเศรษฐกิจมีเพียงโครงการขนาดกลางเท่านั้นที่มีผลกระทบ ทางด้านบวก ส่วนผลกระทบด้านลบไม่พบในโครงการทั้ง 3 ขนาดที่ศึกษา นอกจากนี้ โครงการทั้ง 3 ขนาด ยังมีผลกระทบทางการเมืองทั้งด้านบวกและด้านลบ (2) ปัญหาและอุปสรรคโครงการ ขนาดใหญ่ พบปัญหาอุปสรรคเรื่องส่วนต่างของเงินงบประมาณ ส่วนโครงการขนาดกลาง และขนาดเล็กพบปัญหาอุปสรรคด้านกระบวนการ (3) ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหา และอุปสรรค คือ รัฐบาลควรเพิ่มงบประมาณตามสัดส่วนจำนวนประชากร ระดับอำเภอควรมี การส่งเสริมด้านประชาสัมพันธ์เพื่อให้ประชาชนเกิดความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการและจัดอบรม ผู้ใหญ่บ้านเพื่อให้เป็นผู้รับผิดชอบโครงการร่วมกัน

สารินี คลุหบดี (2551, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องการประเมินนโยบายแก้ไขปัญหาการผลิต ทางการเกษตรตกต่ำ กรณีศึกษาในเขตอำเภอขลุง ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดจันทบุรี วัตถุประสงค์ของการศึกษา ประการแรกเพื่อศึกษาระดับการประเมินนโยบายแก้ไขปัญหา ราคา ผลผลิตต่ำ ในเขตอำเภอขลุง ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดจันทบุรี ประการที่สองเพื่อศึกษา เปรียบเทียบการประเมินนโยบายการแก้ไขปัญหาราคาผลผลิตตกต่ำ ในเขตอำเภอขลุง ขององค์การ บริหารส่วนจังหวัดจันทบุรี โดยจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสอบการณ์ในการทำสวน/ ทำไร่ ขนาดของพื้นที่ที่ใช้ในการทำสวน/ ไร่ และ โครงการแก้ไขปัญหาราคาผลไม่ตกต่ำช่วยให้มี รายได้เพิ่ม กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้เป็นเกษตรกรในพื้นที่อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี วิธีการศึกษากลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการเปิดตารางเครซี & มอร์แกนส์ โดยได้กลุ่มตัวอย่างจากการเปิด ตาราง จำนวน 328 ครัวเรือน การเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจากเกษตรกร ในเขตพื้นที่ อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี ใช้สถิติค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) จัดอันดับความพึงพอใจ การทดสอบสมมติฐานใช้ค่า t - test ใช้ในการเปรียบเทียบ ระหว่างตัวแปรสองตัวแปร และ ANOVA ใช้ในการหาค่าความแตกต่างระหว่างกลุ่มของตัวแปร ตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป

ผลการศึกษาโดยภาพรวมเกษตรกรประเมินนโยบายในการแก้ไขราคาผลผลิตทางการ เกษตรตกต่ำ อยู่ในระดับน้อย เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ ได้ดังนี้

ด้านการผลิต เกษตรกรประเมินนโยบายอยู่ในระดับมาก มาเป็นอันดับ 1

ด้านราคา เกษตรกรประเมินนโยบายอยู่ในระดับมาเป็นอันดับที่ 2

ด้านการตลาด เกษตรกรประเมินนโยบายอยู่ในระดับน้อยมาก เป็นอันดับที่ 3

ด้านการจัดจำหน่าย เกษตรกรประเมินนโยบายอยู่ในระดับน้อย เป็นอันดับที่ 4

ผลการทดสอบสมมติฐานเพศชายและเพศหญิง อายุ ระดับการศึกษา และค่าใช้จ่าย

ในการบำรุงรักษาสวนผลไม้ที่ต่างกัน มีการประเมินนโยบายในการแก้ไขราคาผลผลิต

ทางการเกษตรตกต่ำ ในอำเภอขลุง ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ไม่แตกต่างกัน

ผลการทดสอบสมมติฐาน โครงการแก้ไขราคาผลไม้ช่วยให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มมากขึ้น
 ประสิทธิภาพในการทำสวน/ ไร่ และขนาดพื้นที่ที่ใช้ในการทำสวน/ ไร่ที่แตกต่างกัน
 มีการประเมินนโยบายในการแก้ไขราคาผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำ ในเขตอำเภอขลุง ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดจันทบุรี แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ข้อเสนอแนะ

ผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนจังหวัดจันทบุรีควรมีนโยบายในการแก้ไขราคาผลผลิต
 ทางการเกษตรตกต่ำอย่างมีความชัดเจน และพร้อมทั้งควรมีนโยบายส่งเสริมทางการตลาด
 และด้านการจัดจำหน่ายให้กับเกษตรกรอย่างชัดเจนและสร้างความเชื่อมั่นให้กับเกษตรกรแล้ว
 จัดทำนโยบายให้สอดคล้องกับกลไกทางการตลาดที่แท้จริง

ผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนจังหวัดจันทบุรีต้องมีการจัดซื้อในการแก้ไขปัญหา
 ผลไม้ตกต่ำขององค์การบริหารส่วนจังหวัดจันทบุรี ให้มีการครอบคลุมพื้นที่การเกษตรที่จำเป็นจริง
 ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดจันทบุรีจะต้องทำการรับซื้อราคาผลไม้ที่มีความเหมาะสมดี และมี
 การจัดศูนย์กลางของตลาดในการรับซื้อผลไม้มีปริมาณเหมาะสม เพื่อเป็นการบริการให้กับ
 เกษตรกรอย่างทั่วถึง และต้องมีการตรวจสอบและป้องกันไม่ให้เกษตรกรจากจังหวัดอื่น ๆ มาขาย
 ให้กับจังหวัดจันทบุรี

ชาติรี ชินชนะ (2551, บทคัดย่อ) ศึกษาวิจัยเรื่องการประเมินนโยบายกองทุนหมู่บ้าน
 และชุมชนเมืองตำบลหนองละลอก จังหวัดระยอง มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินนโยบายกองทุน
 หมู่บ้าน มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ตามเกณฑ์
 ความก้าวหน้า ประสิทธิภาพ ผลกระทบความยั่งยืน ความเป็นธรรม และเกณฑ์ความเสียหาย
 ของนโยบาย ศึกษาปัญหา อุปสรรค แนวทางแก้ไขนโยบายกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง
 โดยศึกษาจากสมาชิกกองทุนหมู่บ้านในเขตอำเภอดำบลหนองละลอก อำเภอบ้านค่าย จังหวัด
 ระยอง รวมทั้งสิ้น 328 ตัวอย่าง เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสถิติ
 ค่าความถี่ และค่าร้อยละ

ผลการศึกษาพบว่า นโยบายมีความก้าวหน้า เกิดประสิทธิผล สร้างความมั่นคงยั่งยืน ปฏิบัติด้วยความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย ด้านผลกระทบส่วนใหญ่ไม่มีผลกระทบในด้านความเสียหาย แต่มีครัวเรือนไม่เข้าร่วมโครงการร้อยละ 68.29 สำหรับเกณฑ์ความเสียหายพบว่า มีหนี้ค้างชำระ ร้อยละ 72.26 สมควรศึกษาหาทางแก้ไขต่อไปจากการศึกษาปัญหา อุปสรรคและแนวทางแก้ไข พบว่า ส่วนใหญ่มีปัญหาเกิดจากการบริหารจัดการกองทุนระเบียบข้อบังคับ เกณฑ์การพิจารณา เงินกู้ การควบคุมติดตามการส่งใช้เงินกู้ ปัญหาการจัดทำโครงการกู้เงิน การส่งใช้เงินกู้ การนำเงินกู้ ไปประกอบอาชีพตาม โครงการสำหรับปัญหาที่เกิดจากเจ้าหน้าที่รัฐ ไม่มีปัญหา ทำให้ทราบว่า ส่วนใหญ่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองของตำบลหนองละลอก อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง ยังมีปัญหา และอุปสรรคหลายปัญหาอื่นจะต้องหาทางแก้ไขต่อไปข้อเสนอแนะของการศึกษา ในครั้งนี้ ควรเพิ่มวงเงินกู้ให้มากขึ้น หรือจัดสรรเงินทุนตามสัดส่วนของประชาชนในหมู่บ้าน ควรเพิ่มระยะเวลาในการส่งคืนเงินต้นด้วย หรือควรจะให้ชำระผ่อนเป็นงวด ๆ ไป ควรปรับปรุง ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ไม่ให้มีความยุ่งยากซับซ้อน ในการกู้ยืม เช่น การเขียนโครงการควรเขียนในใ้ง่ายกว่านี้ ไม่ควรมีคนค้ำมากไป น่าจะให้ใช้ หลักทรัพย์ค้ำประกันในการกู้ยืมแทนคนค้ำประกันได้ หนึ่งครัวเรือนกู้ได้ 2 คน ควรเพิ่มจำนวน คณะกรรมการเพิ่มมากขึ้น

เฉลิมพล ทองพันชั่ง (2550) ศึกษาเรื่องการประเมินผล โครงการพัฒนาศักยภาพ ของหมู่บ้าน/ชุมชน (SML) ศึกษากรณีตำบล โสธร อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา ผลการศึกษา พบว่า โครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้าน/ชุมชน (SML) ตำบลโสธร มีความเหมาะสมในระดับ น้อยทุกด้านเรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านบริบทหรือสภาพแวดล้อม ด้านกระบวนการ ด้านปัจจัยนำเข้า และด้านผลผลิต ตามลำดับ ซึ่งมีข้อเสนอแนะดังนี้ ด้านบริบทหรือสภาพแวดล้อม ควรประชาสัมพันธ์หรือทำความเข้าใจกับประชาชนในหมู่บ้านเกี่ยวกับนโยบายและวัตถุประสงค์ ของโครงการให้มากยิ่งขึ้น ด้านปัจจัยนำเข้า ควรเพิ่มงบประมาณตลอดจนเอกสารคู่มือและวัสดุ อุปกรณ์สำหรับโครงการ และเครื่องมือต่าง ๆ ที่เหมาะสม ด้านกระบวนการ ควรจัดทำแผนชุมชน ให้เชื่อมโยงกับแผน โครงการ SML ตลอดจนการกำหนดหน้าที่และขอบเขตภาระความรับผิดชอบ ของคณะทำงานให้ชัดเจน และด้านผลผลิต ชุมชนยังเห็นว่าโครงการ SML ไม่สามารถแก้ไขปัญหา โดยรวมของชุมชนได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ ตลอดจนปัญหา ด้านอาชีพอันส่งผลกระทบต่อรายได้ของครัวเรือน

พิทยา ศรีวิเรือน (2550) ศึกษาเรื่องการประเมินผลนโยบายสาธารณะของเทศบาลนคร เชียงใหม่: กรณีศึกษา “เชียงใหม่เมืองน่าอยู่” เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงพรรณนา

มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาประสิทธิผลของการดำเนินงานตามนโยบายสาธารณะของเทศบาลนคร เชียงใหม่: กรณีศึกษา “เชียงใหม่เมืองน่าอยู่” และ 2) ศึกษาความคิดเห็นของประชาชนที่อาศัยอยู่ใน เขตเทศบาลนครเชียงใหม่ หน่วยงานราชการหรือองค์กรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกัน นโยบายนี้ ตลอดจน นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ ทั้งนักท่องเที่ยวในประเทศและต่างประเทศ ที่มีต่อนโยบายสาธารณะ “เชียงใหม่เมืองน่าอยู่”

1. ด้านประสิทธิผลของการดำเนินงานตามนโยบายสาธารณะ “เชียงใหม่เมืองน่าอยู่” ในด้านสังคม และสิ่งแวดล้อมนั้น พบว่า บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้ง และประสิทธิผลในระดับ ปานกลางเท่านั้น โดยกลุ่มประชาชน กลุ่มหน่วยงานราชการ ๆ และกลุ่มนักท่องเที่ยวจากประเทศ เห็นว่ามีประสิทธิผลสำเร็จในระดับปานกลางเช่นกัน ในขณะที่นักท่องเที่ยวในประเทศกลับเห็นว่า ประสิทธิภาพสำเร็จในระดับต่ำ เมื่อพิจารณาถึงปัญหา หรืออุปสรรคต่าง ๆ พบว่า ปัญหาสำคัญอันดับ แรกของเมืองเชียงใหม่ ได้แก่ ปัญหาขยะมูลฝอย และปัญหาหมอกพิษทางอากาศ แต่ถึงอย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาถึงความสุขในเมืองเชียงใหม่ กลับพบว่า กลุ่มประชาชนนั้น มีความสุขมากที่ได้อาศัย อยู่ในเมืองเชียงใหม่ กลุ่มหน่วยงานต่าง ๆ นั้น ก็มีความสุขมากเช่นกันที่ได้มาทำงานอยู่ ณ เมือง เชียงใหม่ ส่วนนักท่องเที่ยวในประเทศเห็นมีความสุขมากที่ได้มาเที่ยว เมืองเชียงใหม่ และ ที่สำคัญที่สุดนักท่องเที่ยวจากประเทศมีความเห็นมีความสุขอย่างยิ่งที่ได้มาเที่ยวเมืองเชียงใหม่

2. ด้านความพึงพอใจต่อการดำเนินงานตามนโยบายสาธารณะ “เชียงใหม่เมืองน่าอยู่” ในด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมนั้น พบว่ากลุ่มตัวอย่างทั้งสามกลุ่มมีความพึงพอใจในระดับปานกลาง เท่านั้น

3. ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้การดำเนินงานตามนโยบายสาธารณะ “เชียงใหม่เมืองน่าอยู่” ในด้านสังคม และสิ่งแวดล้อมประสบความสำเร็จ พบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งสามกลุ่มมีความเห็นว่า ปัจจัยเหล่านี้มีความสำคัญในระดับปานกลางเท่านั้น

4. คำแนะนำอื่น ๆ (เพิ่มเติม) มีสาระสำคัญได้ดังนี้ (1) ต้องทำให้ได้จริงจังเป็นรูปธรรม มากขึ้นและทำอย่างต่อเนื่อง (2) จัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้เป็นรูปธรรมมากขึ้น เช่น จัดประกวดชุมชน น่าอยู่หรือบ้านน่ามอง เป็นต้น (3) มุ่งสร้างความร่วมมือ และเครือข่ายให้มากกว่านี้ (4) สร้าง กฎหมาย ข้อบังคับ ระเบียบที่สามารถบังคับใช้ได้อย่างเคร่งครัด และมีประสิทธิภาพ (5) ต้อง ปลุกฝังให้ผู้บริหาร ข้าราชการ จิตสำนึกในการรับใช้ประชาชนอย่างแท้จริง